

Opinnäytetyö (AMK)
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Lapsi- nuoriso- ja perhetyö
2015

Salla Jokinen & Neea Suominen

MONIKULTTUURISUUS PÄIVÄKODIN USKONTOKASVATUKSESSA

– Tutkimus vanhempien näkemyksistä

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulu

Sosiaali-alan koulutusohjelma | Lapsi- nuoriso ja perhetyö

Kevät 2015 | 49 + 2

Eeva Timonen-Kallio

Salla Jokinen & Neea Suominen

MONIKULTTUURISUUS PÄIVÄKODIN USKONTOKASVATUKSESSA

Tämä opinnäytetyötutkimus käsittelee päiväkodin uskontokasvatusta monikulttuurisuuden näkökulmasta. Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää millainen merkitys uskonnolla ja uskontokasvatuksella on päivähoitossa olevien lasten vanhemmille. Haimme vastausta tutkimuskysymykseemme: ”Mitä vanhemmat toivovat päiväkodin uskontokasvatuksesta?”

Opinnäytetyömme oli kvalitatiivinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin kyseylomakkein kolmesta päiväkodista Turun alueella. Kyselylomakkeita jaettiin viiden eri päiväkotiryhmän vanhemmille yhteensä 49 kappaletta. Tutkimusaineiston muodostivat palautuneet 28 lomaketta. Tutkimuksemme vastausprosentti oli 57%. Teoriaosuudessa käsittelemme uskontokasvatuksen nykytilaa, monikulttuurisuutta sekä monikulttuurisuuden huomioimista päivähoitossa.

Tutkimuksemme tuloksista nousi esille neljä pääteemaa, jotka olivat: suomalaisen kulttuuriin tutustuminen, uskonto arvokasvatuksen välineenä, lapsen ikätaso sekä erilaisiin uskontoihin ja kulttuureihin tutustuminen. Vanhempien mielipiteet uskontokasvatuksen toteuttamistavoista jakautuivat hyvin tasaisesti kolmen eri vaihtoehdon välillä. Nämä vaihtoehdot olivat: Ei uskontokasvatusta ollenkaan, perinteinen kristillinen uskontokasvatus ja monia eri uskontoja käsittelevä uskontokasvatus.

ASIASANAT:

päiväkoti, uskontokasvatus, monikulttuurisuus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of social services | Child-, youth- and family work

Spring 2015 | 49 + 2

Eeva Timonen-Kallio

Salla Jokinen & Neea Suominen

MULTICULTURALISM IN KINDERGARTENS RELIGIOUS EDUCATION

This is a research thesis on kindergartens religious education from a multicultural point of view. The goal of our thesis is to find out the significance of religion and religious teaching to the day care-attending children's parents. We were looking for an answer to our research question: "What do parents hope for kindergartens religious education?"

Our thesis is a qualitative research of which data was collected from three kindergartens in Turku, using a questionnaire. Fortynine questionnaires were handed out to the parents of five day care groups' children. Research data was formed by twentyeight questionnaires. The response percentage was 57%. Theoretical framework discusses religious education's current state and multiculturalism in addition to taking multiculturalism into account in kindergartens.

Four main themes were found from the results of the research: getting to know the Finnish culture, religion as an instrument in values education, the age of the child and getting acquainted with different religions and cultures. The opinions of the parents were very evenly divided into three categories. These categories were: no religious education whatsoever, traditional Christian religious education and religious education considering multiple religionsnunc.

KEYWORDS:

kindergarten, religious education, multiculturalism

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET (TAI) SANASTO	6
1 JOHDANTO	6
2 USKONTOKASVATUS	8
2.1 Uskontokasvatuksen nykytila	8
2.2 Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio	9
2.3 Uskonnollisen tradition välittäminen	10
2.4 Juhlapyhien merkitys	12
3 MONIKULTTUURISUUS	15
3.1 Maahanmuutto Suomessa	15
3.2 Monikulttuurisuuden arvoperusta	17
3.3 Kulttuurien välinen vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen	18
3.4 Monikulttuurinen päivähoido	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
4.1 Tutkimuksen tausta, tarve ja tutkimuskysymys	24
4.3 Aineiston analyysi	25
4.4 Teemoittelu ja teemakortisto	26
4.5 Kvantifioiminen	27
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
5.1 Aineiston kuvaus ja vastaajajoukon perustiedot	28
5.2 Uskonto perheiden arjessa	32
5.3 Uskontokasvatus ja suomalainen kulttuuri	33
5.4 Uskonto ja arvokasvatus	35
5.5 Uskontokasvatus ja lapsen ikätaso	37
5.6 Erilaisiin uskontoihin ja kulttuureihin tutustuminen	39
6 YHTEENVETO	43
7 POHDINTA JA ARVIOINTI	44
7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys	44
7.2 Tutkimustulosten merkitys ja pohdinta	45
LÄHTEET	47

LIITTEET

- Liite 1. Kysely lasten vanhemmille
- Liite 2. Kyselyn saatekirje

KUVAT

- Kuva 1. Suomen ulkomaalaisväestö kansalaisuuden, äidinkielen tai syntymämaan mukaan 2012 16

KUVIOT

- Kuvio 1. Maahanmuutto vuonna 2011 eri perusteiden mukaan 15
- Kuvio 2. Kulttuurisen osaamisen kehittyminen 19
- Kuvio 3. Vastaajien kotimaa 29
- Kuvio 4. Vastaajien uskontokunta
- Kuvio 5. Minkä vaihtoehdon haluaisit toteutuvan päivähoitossa? 31

KÄYTETYT LYHENTEET (TAI) SANASTO

Vasu

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme on tutkimus, jonka tarkoituksena on kartoittaa vanhempien ja huoltajien mielipiteitä päiväkodin uskonnollisesta kasvatuksesta. Tutkimuskysymyksemme on: “Mitä vanhemmat toivovat päiväkodin uskontokasvatukselta?”. Olemme lähestyneet aihetta monikulttuurisuuden huomioivasta näkökulmasta sen ajankohtaisuuden vuoksi.

Opinnäytetyömme on toteutettu itsenäisesti oman henkilökohtaisen kiinnostuksemme pohjalta. Koemme aiheen vaativan nykyistä enemmän huomiota ja tutkimustyötä. Tällä hetkellä uskontokasvatus varhaiskasvatuksen kentällä on hyvin kirjavaa ja vaihtelevasti toteutettua. Toteutus saattaa vaihdella joka viikkoisista uskontotuokioista uskonnon täydelliseen sivuuttamiseen.

Tutkimusainesto on kerätty kyselylomakkeilla. Malli kyselylomakkeesta löytyy raporttimme liite-osiosta (liite 1). Aineistoa kerättiin kolmesta päiväkodista Turussa. Tutkimuspaikkoja olivat yksityiset päiväkodit Päiväkoti Karusellimaa ja Päiväkoti Villasukka sekä Turun kaupungin Hannunniitun päivöhoitoyksikkö. Kyselylomakkeet jaettiin viiden päiväkotiryhmän vanhemmille.

Tutkimusraporttimme sisältää kolme osaa, joista ensimmäisessä esittelemme teoriaa uskontokasvatuksen ja monikulttuurisuuden taustalta. Olemme huomioineet erilaisia näkökulmia niin yleisen teorian kuin käytännön työnkin kannalta. Raporttimme sisältää myös kuvauksen tutkimuksen toteuttamisesta sekä aineiston keräämiseen ja analysointiin liittyvistä valinnoista.

Raportin loppuosassa on nähtävillä tutkimuksen tuottamat tulokset. Kyselyymme vastasi 28 henkilöä, joiden joukossa oli usean eri syntymämaan ja uskontokunnan edustajia. Tulosten analysoinnissa olemme käyttäneet teemoittelua sekä tulosten kvantifiointia.

Tutkimusraportin viimeisessä luvussa pohdimme tutkimuksemme merkitystä itsellemme sosionomin ja lastentarhanopettajan osaamisen kannalta. Olemme myös huomioineet opinnäytetyötutkimuksemme merkityksen laajemmassa

mittakaavassa. Toivomme, että raportin lukija saa työstämme uusia aspekteja sekä uutta tietoa uskontokasvatuksesta ja monikulttuurisuudesta.

2 USKONTOKASVATUS

2.1 Uskontokasvatuksen nykytila

Uskonnon opetus on ollut Suomessa luonteeltaan tunnustuksellista ja pitkälti luterilaisen kirkon oppeihin perustuvaa (Halme & Vataja 2011, 48). Uskontokasvatukseen on perinteisesti liittynyt myös voimakas eettinen aspekti sekä suomalaisen kulttuuriperinteen välittämiseen liittyvä ulottuvuus (Kallioniemi 2008, 23).

Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen kentällä on hyvin erilaisia tapoja toteuttaa uskontokasvatusta. Joissakin päiväkodeissa uskontokasvatusta järjestetään koko toimintakauden ajan, osassa päiväkodeista uskonto näkyy vain juhlapyhien, kuten joulun ja pääsiäisen aikaan. Moniuskontoisuuteen vedoten uskontokasvatus on saatettu joissain paikoissa jättää kokonaan pois, kun taas toiset päiväkodit ovat siirtäneet vastuuta kirkolle. (Kuusisto & Lamminmäki-Vartia 2010, 138.) Yleisesti uskontokasvatuksen painopiste on viime vuosina muuttunut. Nykyisin uskontokasvatus pyrkii tukemaan lasten uskonnollista, eettistä ja sosiaalista kehitystä ja lisäämään katsomuksellista yleissivistystä. (Halme & Vataja 2011, 48.)

Uskontoon ja katsomuksiin liittyvät kysymykset ovat tulleet entistä tärkeämmiksi yhteiskunnan monikulttuuristumisen myötä. Yksi tämän päivän uskontokasvatuksen tärkeimpiä tehtäviä sanotaankin olevan lapsen omaan uskontoon tutustuminen osana omaa kulttuuri-identiteettiä. (Kallioniemi 2008, 23.) Maahanmuuton myötä myös uskontojen kirjo on laajentunut ja jokaisen varhaiskasvattajan tulisikin miettiä kuinka hän voisi auttaa lapsia ja nuoria elämään monimuotoisessa todellisuudessa (Komulainen 2008, 29-30). Uskontokasvatuksen tehtävänä on kasvattaa lapsia erilaisuuden ymmärtämiseen, sekä tarjota valmiuksia kommunikaatioon eritaustaisten ihmisten kanssa (Kallioniemi 2000, 136). Päiväkodin moniuskontoiseen ympäristöön tulisi kehittää uskonto- ja kasvatuskatsomuksen muotoja, jotka nykyistä paremmin vastaavat työn tarpeisiin. Omaa kulttuuriaan on mahdollista

ymmärtää paremmin, kun osaa kohdata muita uskontoja ja kulttuureja sensitiivisesti. Tällaista herkkyyttä kasvattajien pitäisikin harjoittaa tietoisesti, jotta toimintakulttuurin muutos on mahdollinen. (Kuusisto & Lamminmäki-Vartia 2010, 132.)

Kasvatusyhteisössä työtään tekevien henkilöiden tulisi myös peilata omia arvojaan sekä tunnistaa, kuinka suhtautuu toisenlaisiin arvomaailmoihin. Kasvatustehtävä voi tuntua haastavalta, jos oma orientaatio ja maailmankatsomus ovat aivan erilaiset kuin kasvatettavien. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulisi huolellisesti pohtia yhteinen kasvatuksen suunta, jota yhdessä edustetaan. On kuitenkin tärkeää samalla ymmärtää, että toisenlaisten maailmankatsomusten huomioonotto ei tarkoita omista arvoista ja käsityksistä luopumista. (Paavola & Talib 2010, 12-13.)

2.2 Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio

Suomessa on voimassa 6.6.2003 säädetty uskonnonvapauslaki, joka osaltaan vaikuttaa suomalaisessa varhaiskasvatuksessa toteutettavaan uskontokasvatukseen. Uskonnonvapauslain kolmannen artiklan mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus päättää omasta uskonnollisesta asemastaan. Lapsen kohdalla uskonnollisesta asemasta päättävät lapsen huoltajat yhdessä. (Finlex, 2003.)

Uskontopedagogiikan alalla ollaan nykyisin yhtä mieltä siitä, että kokonaisvaltaiseen ja lapsen edellytysten mukaiseen varhaiskasvatukseen kuuluu myös uskonto (Simojoki 2010, 69). Lainsäädännön lisäksi uskontokasvatuksen toteuttamista säätelee myös valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat maanlaajuisesti varhaiskasvatuksen toteuttamista Suomessa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden on tarkoitus olla varhaiskasvatuksen valtakunnallinen ohjauksen väline, jonka tavoitteena on yhdenvertaistaa varhaiskasvatuksen toteuttamista sekä vaikuttaa sen kehittämiseen. Yhteiskunnan toteuttamaa varhaiskasvatusta tarjotaan lähinnä päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja esiopetuksessa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin lukeutuu kuusi sisällöllistä orientaatioaluetta, joista yksi on uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. (Stakes 2005, 5-27.)

Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio keskittyy uskonnollisiin, hengellisiin ja henkisiin asioihin sekä ilmiöihin. Orientaation tavoitteena on keskittyä lapsen oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen ja tapoihin. Lapselle tarjotaan mahdollisuus ihmetellä, kysellä, pohtia sekä hiljentyä. Orientaatioon on mainittu lukeutuvan myös lapsen lähipiirissä vaikuttaviin erilaisiin uskontoihin tutustuminen. (Stakes 2005, 29.)

Varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa päivähoiton myös kasvatuskumppanuuteen sekä käymään vanhempien kanssa kasvatustilanteita sen tiimoilta. Keskusteluissa tuodaan ilmi millaisiin arvoihin ja kasvatuskulttuuriin päiväkotitoiminta on sitoutunut, ja kuinka uskontokasvatus päiväkodin kasvatuskulttuurissa todentuu. Uskontokasvatuksen päävastuu kuuluu ensisijaisesti vanhemmille, mutta on myös osa päivähoiton toimenkuvaa. (Kangasmaa ym. 2008, 40.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä sovitaan yhdessä vanhempien kanssa lapsikohtaisesti uskonnollis-katsomuksellisen orientaation sisällöstä. Uskonnollis-katsomuksellisen orientaation sanotaan antavan lapselle valmiuksia oman uskonnollisen identiteetin muodostamiseen sekä rakentamiseen. Lisäksi uskonasioilla on myös merkittävä asema yksilön arvomaailman rakentumisessa. (Kallioniemi 2008, 16.)

2.3 Uskonnollisen tradition välittäminen

Toteuttaessaan uskonnollista kasvatusta lastentarhanopettajan tulee sisäistää uskonnollinen kasvatustiedonala. Teoreettinen tieto yhdistyy tässä tapauksessa kasvattajan aikaisempiin kokemuksiin. (Kallioniemi 2000, 20.) Uskonnollisen tradition välittämisessä on kolme tärkeää seikkaa, jotka kasvattajan tulee huomioida. Opetustilanteen tulee olla kokonaisvaltaisesti toimiva ja positiivinen, etteivät negatiiviset mielikuvat siirry itse opetettavaan

asiaan. Lisäksi opettajan ja oppijan välisen suhteen laatu vaikuttaa siihen, millaisen kokonaiskuvan oppija uskonnosta itselleen luo. Kolmas vaikuttava tekijä on oppimistilannetta ympäröivä kulttuuri, joka uskonnon opetuksessa saattaa vaikuttaa vahvastikin oppijan näkemyksiin. (Holm, 2005, 65-66.) Päiväkotiryhmässä muodostettu ”uskonnon maailma” kertoo jokaisen läsnäolijan sisäisistä tarpeista ja osotuksista, jotka liittyvät aina yksilön omiin kokemuksiin uskonnosta (Kangasmaa ym. 2008, 49).

Pohdittaessa lapsen mahdollisuuksia ymmärtää uskontoa, on huomioitava, että lapsi ei ole päivähoitoikäisenä vielä kognitiivisesti täysin kehittynyt. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö uskonnon sisältöjä voisi opettaa myös lapsille. Käsitteiden lisäksi uskonnot koostuvat paljolti myös kertomuksista, lauluista ja leikeistä, jotka välittyvät pienillekin lapsille suoraan. (Holm, 2005, 57-74.) Uskontokasvatusta toteutettaessa tärkeitä ovatkin nimenomaan aistittavuus ja elämyksellisyys. Myös sanaton tunneilmapiiri ja ympäristötekijät vaikuttavat lapsen kokemukseen sekä ylipäättään uskonnollisiin asioihin suhtautumiseen. (Kangasmaa ym. 2008, 43.)

Uskonnon käsitteet ja käsitykset eivät perustu ainoastaan älyllisiin prosesseihin, vaan emotionaaliset tekijät ovat suuressa roolissa. Uskonnollisia käsityksiä luodessa myös suhde uskontotietoutta välittäviin henkilöihin, esimerkiksi vanhempiin ja opettajiin, on merkittävä tekijä. Opettajan roolissa olevan oma suhtautuminen vaikuttaa koko oppimistilanteeseen ja jättää opittavaan asiaan oman jälkensä. Holmin (2005,61-62) mukaan uskonnollista traditiota välittävät henkilöt voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Nämä ryhmät ovat: varmat, epävarmat ja liian varmat. Varmat tradition välittäjät välittävät tietoa kokonaisvaltaisesti ja antavat lapsen jo varhain osallistua uskonnollisiin toimituksiin. Näin lapsi alkaa rakentaa omia tunnesiteitä hengelliseen maailmaan. Epävarmaan ryhmään kuuluvat puolestaan käyttävät vain verbaalisia keinoja tradition välittämiseksi. Kokonaiskuva on usein hajanainen ja tunteet traditiota kohtaan ovat negatiivisia. Liian varmat tradition välittäjät ovat yleensä äärimmäisen vakuuttuneita omasta näkemyksestään. He eivät

myöskään anna lapselle mahdollisuutta omaan hengelliseen pohdintaan, vaan opettaminen sisältää pakkoa ja vääriä odotuksia. (Holm, 2005, 57-74.)

Uskontoa voidaan lähteä käsittelemään sekä objektiivisesta että subjektiivisesta näkökulmasta. Uskontokasvatusen välittämisen valmiuteen vaikuttavatkin vahvasti jokaisen kasvattajan henkilökohtaiset kokemukset ja tottumukset. Päivähoitoa toteuttavassa yksikössä olisikin hyvä käydä varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta yhteinen keskustelu siitä, millaiset ovat uskontokasvatuksen tavoitteet ja kunkin työntekijän omat asenteet, tunteet ja valmiudet uskontoa kohtaan. Lisäksi on otettava huomioon, että lasten vanhemmillakin on toiveita ja odotuksia uskontokasvatuksen suhteen. (Kangasmaa ym. 2008, 41.)

2.4 Juhlapyhien merkitys

Juhlaperinteet ovat osa suomalaista kulttuuria, josta tulisi pitää kiinni (Halme & Vataja 2011, 51). Suomalaisessa yhteiskunnassa suurimmat juhlat ovat pääasiassa kirkkovuoteen liittyviä kirkollisia pyhiä, jotka sisältävät paljon myös kansallista kulttuuriperinnettä. Tutkimusten mukaan uskontokasvatus päiväkodeissa korostuukin etenkin juhlien yhteydessä. (Mattila 2008, 64.)

Kirkkovuoden seuraaminen päiväkodissa tuo varhaiskasvatukseen kristilliseen kulttuuriperinteeseen kuuluvia juhlia sekä perinteikästä tapakulttuuria. Oman kulttuurisen taustan tuntemisen nähdään vahvistavan lapsen identiteettiä ja tarjoavan alustan oman vakaumuksen muodostamiselle. Myös tutustuminen lasta lähellä oleviin erilaisiin uskontoihin, katsomuksiin ja tapoihin viestii pienellekin lapselle suvaitsevaisuudesta sekä rinnakkaiselosta kaikkien kesken. (Hiltunen 2008, 70.)

Juhlapyhien yhteydessä tuodaankin usein esiin myös monikulttuurisuus ja muiden kuin valtauskonnon tavat ja perinteet sekä niiden yhteensovittaminen. Aihe synnyttää päiväkodin henkilöstön keskuudessa yhteistä pohdintaa siitä, miten asia voidaan hoitaa tasapuolisesti kaikki lapset huomioiden. Pohdinnan lopputuloksena ei voi olla, että kaikki juhlat ohitetaan erilaisten näkemysten

vuoksi. Juuri juhlien aikaanhan lapsilla on hyvä mahdollisuus tutustua muiden uskontokuntien ja katsomusten juhlatraditioihin sekä –tapoihin. (Mattila 2008, 64.) Toisinaan on kuitenkin hankalaa hahmottaa, missä kulkee raja uskontokasvatuksen ja kulttuurisen katsomuskasvatuksen välillä. Milloin juhlapyyhiin ja –tapoihin tutustuminen on kulttuurista katsomuskasvatusta ja milloin taas uskontokasvatuksen puolelle menevä? (Mattila 2008, 68.)

Vuoden kulkuun liittyvien juhlien, kuten joulun ja pääsiäisen uskonnollista merkitystä ja sen esiintuomista saatetaan vältellä (Kuusisto-Lamminmäki-Vartia 2010,138). Juhlat voivat tuntua monesta perheestä vierailta ja siksi onkin tärkeää jakaa riittävästi tietoa niiden sisällöistä (Halme & Vataja 2011, 50). Esimerkiksi muslimit eivät yleensä tahdo lastensa osallistuvan sellaisiin tilaisuuksiin, joilla on kristillinen tai ei-islamalainen perusta. Tällaisia ovat mm. joulun ja pääsiäisen vietto. (Paavola & Talib 2010, 94.)

Juhlajärjestelyissä täytyisi pyrkiä siihen, että jokainen lapsi perheineen voisi osallistua. Mikäli juhlissa käsitellään uskonnollisia teemoja, voidaan aikataulutuksessa miettiä, kuinka järjestää toiminta niin, että kaikki voivat osallistua. Uskonnollinen osuus voidaan sijoittaa heti alkuun tai vaihtoehtoisesti loppuun. Opetushallituksen ohjeistuksen mukaan yksittäinen virsi ei kuitenkaan tee juhlasta uskonnonharjoittamista. (Halme & Vataja 2011, 50-51.)

Arto Kallioniemi on tutkinut helsinkiläisten lastentarhanopettajien käsityksiä päiväkodin uskonnollisesta kasvatuksesta ja sen toteuttamisesta. Tutkimuksen mukaan kirkkovuoteen liittyvä uskonnollinen kasvatus on selkeästi suurin sisältöluokka tiedusteltaessa sitä, kuinka he toteuttavat työssään päiväkodissa uskonnollista kasvatusta. (Kallioniemi 2000, 74.) Vaikka lasten erilaiset uskonnolliset taustat koettiinkin helsinkiläisten lastentarhanopettajien toimesta päiväkodin suurimmaksi vaikeudeksi uskontokasvatusta toteutettaessa (Kallioniemi 2000, 118), on Kallioniemen mukaan suomalaiseen kulttuuriperinteeseen tutustuminen tärkeää myös muista kulttuureista tuleville lapsille, sillä integroituminen ja orientoituminen yhteiskuntaan voi olla hankalaa, mikäli suomalainen tapa- ja juhlakulttuuri on täysin vierasta. Varhaiskasvatuksen sekä uskontokasvatuksen asiantuntijoiden tulisi

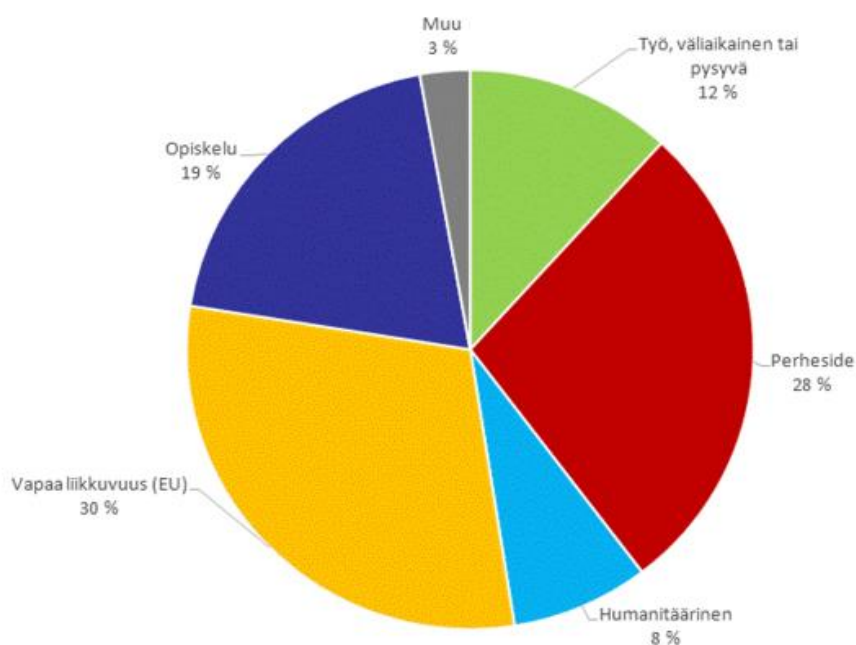
selvittää, mikä on uskonnollisen varhaiskasvatuksen tehtävä ja rooli monikulttuurisessa yhteiskunnassamme. Eri uskontokuntiin kuuluvien ja kuulumattomien lasten tulisi saada jonkinlaiset perustiedot sekä –valmiudet käsitellä suomalaisessa yhteiskunnassa ilmenevää uskonnollisuutta. (Kallioniemi 2000, 139.)

3 MONIKULTTUURISUUS

3.1 Maahanmuutto Suomessa

Monikulttuurisuudella tarkoitetaan erilaisten etnisten, kielellisten sekä uskonnollisten taustojen kohtaamista ja samassa tilassa elämistä (Komulainen 2008, 29). Monikulttuurisuudesta puhuttaessa sen rinnalla käytetään myös käsitettä interkulttuurisuus, joka viittaa kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Interkulttuurisuus tarkoittaa toisilta oppimista, sulautumista ja kulttuurien sekoittumista. (Cushner 1998, Paavolan 2010 mukaan, 26.) Maahanmuuttaja puolestaan on yleiskäsite, joka kuvaa niin pakolaisia, turvapaikanhakijoita, siirtolaisia kuin paluumuuttajiakin (Maahanmuuttovirasto, 2015).

Suomeen tulee maahanmuuttajia yleisimmin EU:n vapaaseen liikkuvuuteen

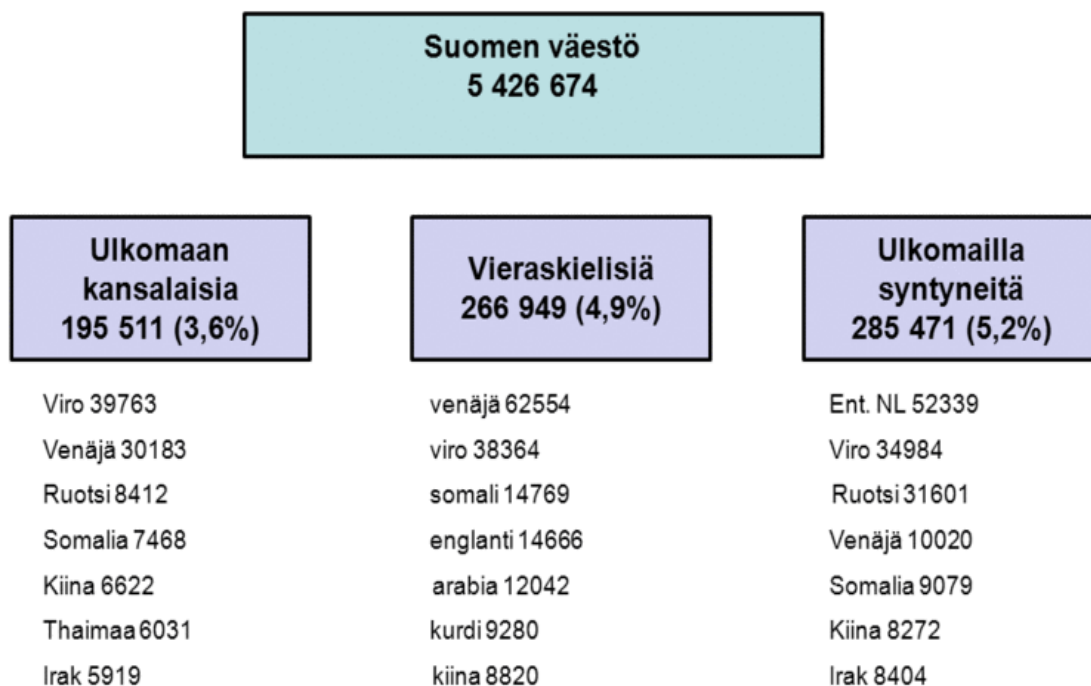

Kuvio 1. Maahanmuutto vuonna 2011 eri perusteiden mukaan, %.
Lähde: OECD International Migration Outlook 2013.

liittyvien perustelujen kanssa (Kuvio 1).

EU-perusteinen maahanmuutto sisältää perhesuhteiden, työn ja opiskelun vuoksi toisesta EU-maasta muuttavat ihmiset. Seuraavaksi yleisimmät Suomeen muuton syyt ovat perhesiteen perusteella tapahtuva muutto (28 %) ja maahanmuutto opiskelun (19 %) tai työn (12 %) perusteella. Humanitäärisistä syistä Suomeen muuttaa vain 8% maahanmuuttajista. (Väestöliitto 2015b.)

Maahanmuuttajien määrä Suomessa riippuu tarkastelutavasta. Määrä vaihtelee sen mukaan, arvioidaanko asiaa sytymämaan, äidinkielen vai kansalaisuuden perusteella (Väestöliitto 2015a). Seuraavassa Väestöliiton julkaisemassa kuvassa (Kuva 1) näkyvät maahanmuuttajien määrät sen mukaan miltä kannalta asiaa tarkastellaan.

Kuva 1. Suomen ulkomaalaisväestö kansalaisuuden, äidinkielen tai syntymämaan mukaan 2012. Lähde Väestörakennetietoja 2012.

Vaikka maahanmuuton määrä Suomeen on lisääntynyt, on Suomessa silti vähemmän ulkomaalaisia kuin muissa Länsi-Euroopan maissa. Suomen maahanmuuttajat ovat sijoittuneet enimmäkseen suuriin kaupunkeihin ja 65% heistä asuukin Suomen kymmenen suurimman kaupungin sisällä. (Väestöliitto 2015a.)

3.2 Monikulttuurisuuden arvoperusta

Kasvatus monikulttuurisessa yhteiskunnassa edellyttää moninaisuuden sallimista ja kasvatuksen taustalla tulisikin aina olla kaikkien ihmisten tasa-arvoinen vuorovaikutus. Monikulttuurisuus ei toteudu ilman riittävää arvopohjaa. Näitä perustavanlaatuisia arvoja ovat esimerkiksi oikeudenmukaisuus, rehellisyys, kriittisyys ja hyvyys. Kaikki monikulttuurisuuden perustana olevat arvot tarvitsevat taakseen perustelun tai oikeutuksen, jotta niihin kasvattaminen olisi mielekästä ja ne sopisivat kulttuurissa vallitsevan maailmankatsomuksen kokonaisuuteen. (Puolimatka 2005, 79-82.)

Ihmiskäsityksen pohtiminen, oman kasvatuskäsityksen rakentaminen sekä varhaiskasvattajan oman arvomaailman tiedostaminen ovat oleellisia monikulttuurista oppimista järjestettäessä. Varhaiskasvattajan omien arvojen suhteuttaminen eri kulttuureista lähtöisin olevien lasten arvomaailmaan on välttämätöntä. Varhaiskasvatuksen ammattilainen toimii maahanmuuttajataustaisen lapsen voimaannuttajana, mikäli hän osaa arvostaa lapsen kulttuuria ja kieltä. Varhaiskasvattajan tehtävänä on toimia mallina ryhmän lapsille sekä aikuisille ja mahdolliset negatiiviset ennakkokäsitykset siirtyvätkin helposti vertaisryhmään, mikäli sellaisia on olemassa. (Halme & Vataja 2011, 97-98.)

Varhaiskasvatuksen ammattilaisen valitseman toiminnan sisällöt ja menetelmät viestivät työntekijän omista arvoista. Oppimisympäristöjen ja –sisältöjen rakentamisessa ei yhä vieläkään osata aina huomioida maahanmuuttajataustaisia lapsia, vaikka yhteiskunnan moninaistuessa myös varhaiskasvatuksen toimintatapojen tulisi olla ajan tasalla. Yksikulttuurisiin

toimintamalleihin perustuvat perinteet tulisi muuttaa monikulttuuriseen ympäristöön sopiviksi. (Halme & Vataja 2011, 98-99.)

Esikuvan merkitys arvokasvatuksessa on tärkeää, sillä arvojen opettaminen pelkinä abstrakteina käsitteinä ei ole toimivaa. Yleispätevä moraalinen sääntö ei niinkään muovaa sisäistä olemusta, vaan käsitys persoonan esikuvallisuudesta. (Scheler 1987, Puolimatkan 2005 mukaan.)

3.3 Kulttuurien välinen vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen

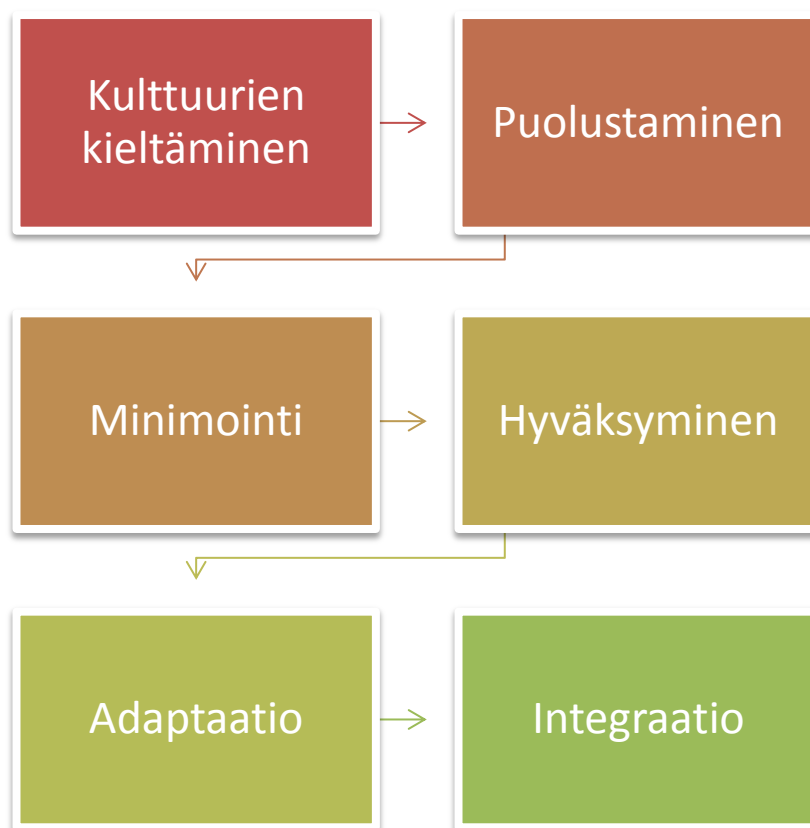
Onnistuneessa kulttuurien välisessä vuorovaikutuksessa suurin haaste on oman kulttuurin tunteminen ja sen tiedostaminen, kuinka kulttuuri vaikuttaa omaan ajatteluun ja toimintaan. Toisen kulttuurin tunteminen on vuorovaikutusta tarkastellessa toissijaista (Halme & Vataja 2011, 53.)

Toisen kulttuurin edustajan kanssa viestiessä on tärkeää huomioida erot viestinnän tyyliässä. Vuorovaikutuksen tehokkuus riippuu siitä, miten hyvin osapuolet ymmärtävät toistensa tarkoituksen ja miten he tulkitsevat viestejä kokonaisuudessaan. Esimerkiksi osapuolien ikä, asema tai sukupuoli saattaa joissain kulttuurissa asettaa tiukkojakin sääntöjä kommunikoinnille. (Halme & Vataja 2011, 53-54.)

Janet ja Milton Bennett ovat soveltaneet konstruktivistista oppimisteoriaa kulttuurisen osaamisen kehittämiseen. Perusajatuksena nähdään se, että kulttuuristen erilaisuuksien kokeminen ohjaa ihmistä tarkastelemaan monikulttuurisia ilmiöitä syvällisesti, jolloin myös heidän interkulttuurinen osaamisensa kehittyy. Interkulttuurinen osaaminen puolestaan jaetaan kuuten eri osaan, joista kolme ensimmäistä ovat etnosentrisiä ja kolme seuraavaa etnorelativistisia. Etnosentrisissä lähestymistavoissa oma kulttuuri on lähtökohtana, kun taas etnorelativistisissa lähestymistavoissa lähtökohtana on kulttuurinen moninaisuus. (Bennett & Bennett 2004, 147-165.)

Kuvio 2. (sivu 19) kuvaa Bennettin & Bennettin kuvaamaa kulttuurisen integraation prosessia. Kulttuuristen erilaisuuksien kieltäminen on ensimmäinen vaihe integraatioon johtavassa ketjussa. Kieltämisen jälkeen seuraa oman

kulttuurin puolustaminen. Erilaiset ja eritaustaiset henkilöt saatetaan kokea uhkana omalle arvomaailmalle. Etnosentrisyyden minimointivaiheessa asenne on jo rauhallisempi ja yksinkertaisten kulttuuristen samankaltaisuuksien etsintä on alkanut. Etnorelativistiseen vaiheeseen siirryttyään henkilö peilaa omaa kulttuuriaan muihin kulttuureihin tiedostaen sekä hyväksyen arvojen suhteellisuuden. Kulttuuriherkkyyden sopeuttamisen eli adaptaation vaiheessa hyväksytään, että ihmisten välinen vuorovaikutus vaatii kulttuuristen erilaisuuksien ymmärtämistä ja huomioonottoa. Integraatiovaiheessa ollaan saavutettu tasapaino sekä osataan soveltaa erilaisia ajattelumalleja erilaisiin kulttuuriin tilanteisiin. (Bennett & Bennett 2004, 160-161.)

Kuvio 2. Kulttuurisen osaamisen kehittyminen (Bennett & Bennett 2004, 160-161)

3.4 Monikulttuurinen päivähoito

Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä on lisääntynyt suomalaisissa päiväkodeissa nopeasti. Ennusteiden mukaan maahanmuuttajien määrä tulee peräti kaksinkertaistumaan vuoteen 2020 mennessä. (Halme & Vataja 2011, 5.) Lasten maailma on muuttunut globaalimmaksi ja monikulttuurisuus tullut osaksi heidän elämäänsä (Eerola-Pennanen 2012, 233).

Maahanmuuttajataustaisella lapsella tarkoitetaan lasta, jonka ensikieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi, saame, romani tai viittomakieli tai joka käyttää muuta kuin jotakin edellä mainituista kielistä perheensä keskuudessa, ja jonka molemmat vanhemmat (huoltajat) tai toinen vanhemmista (huoltajista) on maahanmuuttaja. Maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa työskentely on suuri rikkaus, mutta myös haaste varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja lapsen monikulttuuriselle identiteetille sekä ylpeydelle omasta kulttuuriperinnöstään. Sen lisäksi että varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävänä on tukea lapsen tutustumista suomalaiseen kulttuuriin, tulee myös lapsen omaan kulttuuriin perehtyä. (Kivijärvi 2012, 247-258.) Lapsen ensimmäiset vuodet varhaiskasvatuksessa ovatkin ratkaisevia sen suhteen, kuinka kieli sekä kulttuuri-identiteetti kehittyy ja kuinka kotoutuminen onnistuu (Halme & Vataja 2011, 5).

Monikulttuurisuuskasvatuksen ei tulisi johtaa siihen, että yhteiskunnan jäsenet eivät pysty ottamaan perustellusti kantaa erilaisiin maailmankatsomuksiin. Vaikka kaikkien ihmisten näkemyksiä tulisi kunnioittaa, ei lasta saa opettaa siihen, että kaikkea pitäisi pitää totena. Monikulttuurinen arvokasvatus on samalla kasvattamista kriittisyyteen, jonka vuoksi opetettavien arvojen tulee kestää kriittistäkin tarkastelua. Myöskään tilanne, jossa uskonnollista vakaumusta ei voida tietoisesti vahvistaa, ei ole toivottava. Kasvatus voi tietoisesti pitää sisällään maailmankatsomuksellisia ja uskonnollisia kannanottoja, mutta nekin tulisi alistaa kriittiselle arvioinnille. (Puolimatka 2005, 82-95.)

Oman kielen ja uskonnon olemassaolon ei pitäisi kieltää toiselta oikeutta samaan. Vallitsevassa monikulttuurisessa tilanteessa tulee löytää tasapaino niin oman vakaumuksen kuin moninaisuudenkin suhteen. (Halme 2008, 28.) Yhdenvertaisuuslain nojalla ketään ei saa syrjiä iän, kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (Finlex, 2004).

Monikulttuurisuuden huomioiminen päivähoidossa

Tulevaisuudessa yhteiskunnalliseen menestykseen tarvitaan taitoa toimia monikulttuurisessa maailmassa. Jotta nämä taidot voivat kehittyä, on lapsille opetettava niiden vaatimia tietoja ja asenteita. (Halme & Vataja 2011, 43.) Päiväkodin toiminta sekä ilmapiiri kuvastavat ympäröivän yhteisön arvoja, asenteita ja kulttuuria. Toiminta voi joko vahvistaa valtakulttuurin merkitystä tai pyrkiä ottamaan huomioon myös vähemmistökulttuurit. (Paavola & Talib 2010, 226.)

Varhaiskasvatukseen tulee tukea lapsen oman kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Oman kulttuurin tukeminen tähtää siihen, että lapsi tulee tietoiseksi oman etnisen ryhmänsä kulttuuriperinnöstä sekä arvostaa sitä. Kuntien varhaiskasvatussuunnitelmista löytyy yleensä ohjeistus siitä, kuinka lapsen oma kulttuuri- ja uskontokasvatus tulee huomioida varhaiskasvatusta toteutettaessa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 25.)

Laki lasten päivähoidosta määrää, että päiväkodin on tuettava vanhempien kasvatustyötä. Tämä tarkoittaa myös maahanmuuttajien ja kielellisten vähemmistöjen oman kulttuurin mukaista toimintaa. Lapsella on oikeus omaan äidinkieleensä, kulttuuriinsa ja uskontoonsa. Vaikka kasvatusvastuu on ensisijaisesti vanhemmilla, päivähoidon työntekijöiltä vaaditaan kulttuurientuntemusta, jotta kasvatuksen tavoitteita voidaan täyttää tasavertaisesti. (Halme & Vataja 2011, 9-10.)

Voimassaolevien asiakirjojen (Vasu 2005; EOPS 2000) mukaan uskontokasvatukseen tulisi sisältyä kaikki ryhmässä edustettuina olevat

katsomukset ja uskonnot (Kuusisto & Lamminmäki-Vartia 2010, 135). Monikulttuurisuuden lisääntyminen tuo varhaiskasvatuksen henkilöstön eteen aivan uudenlaisia asioita (Halme & Vataja 2011, 5). Yksi haasteista voidaan nähdä olevan uskontokasvatus ja sen toteuttamistapa. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen tulisikin ottaa huomioon niin YK:n lapsen oikeuksien sopimus kuin uskonnonvapauslaki ja suomalaista varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjatkin.

Kulttuurienvälistä kohtaamista edesauttaa interkulttuurinen kompetenssi, joka rakentuu tiedollisista, taidollisista, asenteellisista ja toiminnallisista ulottuvuuksista. Interkulttuurisen kompetenssin kehittymiseen vaikuttavat elämäntilanteet, omat kokemukset sekä koulutus. Se on prosessi, jossa työntekijä joutuu pohtimaan omia asenteitaan, arvojaan, normejaan ja käyttäytymistään. Interkulttuurinen kompetenssi tavoittelee moninaisuuden tiedostamista sekä kunnioittamista ja sen kautta monikulttuurinen kohtaaminen on opittavissa. (Halme & Vataja 2011, 104.)

Uskontosensitiivinen kasvatusote tarkoittaa herkkyyttä tunnistaa ja hyväksyä uskontojen ja muunlaisten maailmankatsomusten erilaisuus asettamatta niitä arvojärjestykseen. Kasvatusotteena se on ennen kaikkea asennekysymys ja toiminnallinen valinta, jonka kautta erilaiset katsomukset päiväkodissa kohdataan myönteisellä tavalla ja niille annetaan tilaa arjessa. (Kuusisto & Lamminmäki-Vartia 2010, 133-149.) Uskontosensitiivisen kasvatusotteen kehittyminen vaatii kasvattajalta tietoa eri uskonnoista ja myös mahdollisuuksia peilata omia arvoja suhteessa muihin (Abu-Nimer 2001, Kuusisto & Lamminmäki-Vartian 2010 mukaan). Sensitiivisyyden lisääntyessä kasvattaja tarttuu keskustelussa rohkeammin uskontoon liittyviin kysymyksiin niin lasten kuin aikuistenkin kanssa. Uskontosensitiivisyys yleensä lisääntyy yhdessä monimuotoisuuden lisääntymisen kanssa, mutta liian nopea muutosten tahti ja uuden opettelu saattaa aiheuttaa myös päinvastaisen reaktion. ”Karsimisen kulttuuri” ja muiden uskontojen yhä suurempi näkyvyys näyttävät saavan osan kasvattajista puolustuskannalle. (Kuusisto & Lamminmäki-Vartia 2010, 133-134.) Samoin maahanmuuttajataustaiset vanhemmat saattavat olla huolissaan

omien lastensa uskonnollisen identiteetin säilymisestä. Tämän seurauksena vastareaktiona voi olla oman kulttuurisen sekä uskonnollisen eron korostaminen. (Halme & Vataja 2011, 51.)

Lamminmäki-Vartian 2010 tekemässä uskontokasvatusta käsittelevässä Pro Gradu -tutkielmassa kaikki tutkimukseen osallistuneet päiväkodin työntekijät kuitenkin kannattivat eri uskontoja huomioivaa kasvatusta (Lamminmäki-Vartia 2010, Kuusisto & Lamminmäki-Vartian 2010, 140 mukaan). Uskontosensitiivinen kasvatusto ei koske vain lasten kanssa toimimista, vaan koko työyhteisöä, joka sekin on nykyään usein moniuskontoinen. Jotta varhaiskasvatuksen toteuttaminen erilaisista taustoista tulevien työntekijöiden kesken onnistuisi, on keskustelun oltava avointa myös työyhteisössä. Siksi onkin tärkeää, että päiväkodin kasvatushenkilöstölle tarjoutuisi mahdollisuuksia uskontosensitiivisen kasvatustoiteen kehittämiseen. (Kuusisto & Lamminmäki-Vartia 2010, 133-134.)

Uskontojen väliseen sensitiivisyyteen pyrkivässä työskentelymallissa on kolme vaihetta, jotka uskontokasvatuksen kehittämisessä ainakin pitäisi olla. Ensimmäinen vaihe on yksilön tieto siitä mitä hän itse edustaa. Toinen vaihe on erilaisesta taustasta tulevan henkilön avoin kohtaaminen. Kolmannessa vaiheessa on tarkasteltava kysymystä ”Mitä me voimme tehdä yhdessä?”. Asenteet vieraita uskontoja kohtaan voivat muuttua, mikäli tieto ja yhdessä tekeminen saadaan kohtaamaan. (Abu-Nimer 2001, Kuusisto & Lamminmäki-Vartian, 142-148 mukaan.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tausta, tarve ja tutkimuskysymys

Tässä luvussa kuvaamme kyselyn teon toteuttamista. Tutkimuskysymyksemme tutkimusta aloittaessa oli seuraava: Mitä vanhemmat toivovat päiväkodin uskontokasvatukselta? Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda vanhempien ääni kuuluviin sekä kartoittaa heidän ajatuksiaan päiväkodin uskontokasvatuksesta ja sen toteuttamistavoista.

4.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankinta

Toteutimme puolistrukturoidun haastattelun kyselylomakkeiden avulla. Puolistrukturoidussa kyselylomakkeessa kysymykset ovat kaikille samat ja niihin vastataan omin sanoin (Eskola & Suoranta 2008, 86). Puolistrukturoitu haastattelu, jota Metsämuurosen mukaan voidaan nimittää myös teemahaastatteluksi, sopii tilanteisiin, joissa selvitetään arvostuksia, ihanteita ja perusteluja (Metsämuuronen 2009, 247). Lomakehaastattelussa avoimien kysymysten määrä vaikuttaa siihen, voiko strukturoidun aineiston avovastauksia soveltaa laadullisen analyysin tarpeisiin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Toteuttamassamme tutkimuksessa oli neljä kysymystä, joista kolme oli täysin avoimia ja neljäs monivalintakysymys perustelun mahdollisuudella. Laadullinen analyysi oli siis aineiston kannalta perusteltu.

Kontrolloituja kyselyjä on kahdenlaisia, informoituja sekä henkilökohtaisesti tarkistettuja (Hirsjärvi ym. 2010, 196). Opinnäytetyömme kysely oli määritelmältään informoitu kysely.

Hankimme tutkimusaineistomme kolmesta turkulaisesta päiväkodista. Päiväkodit olivat Turun kaupungin Hannunniitun päivähoitoyksikkö, sekä yksityiset päiväkodit Päiväkoti Karusellimaa ja Päiväkoti Villasukka. Päiväkoti Villasukka on tutkimuspaikoista selkeästi monikulttuurisin, mutta myös muista päiväkodeista saimme eri kulttuureja edustavien vastauksia. Teimme kyselylomakkeen kolmella kielellä, jotta myös monikulttuuriset vastaajat

pystyisivät ymmärtämään kysymykset mahdollisimman hyvin sekä vastaamaan niihin laajasti. Käytetyt kielet olivat suomi, enganti ja kurdi.

4.3 Aineiston analyysi

Aineiston analyysitapoja on kahdenlaisia, selittämiseen ja ymmärtämiseen pyrkiviä (Hirsjärvi ym. 2010, 224). Oma analyysitapamme on ymmärtämiseen pyrkivä, sillä käytimme laadullista analyysiä ja päätelmien tekoa. Kvalitatiivisessa sisällönanalyysissä on kokonaisuudessaan havaittavissa seuraavat vaiheet: tutkijan herkistyminen, eli oman aineiston ja keskeisten perinpohjainen tunteminen, aineiston sisäistäminen ja teoretisointi, aineiston karkea luokittelu ja keskeisimpien luokkien ja teemojen muodostus, tutkimustehtävän ja käsitteiden täsmennys, ilmiöiden esiintymistiheyden toteaminen ja poikkeusten toteaminen, sekä johtopäätökset ja tulkinta (Metsämuuronen 2009, 256). Oman opinnäytetyötutkimuksemme aineiston purku tapahtui juuri Metsämuurosen kuvaamien vaiheiden mukaan ja eteni loogisesti raportoinnin rinnalla.

Tutkimusta aloittaessa tutkijan on päätettävä millaisen aseman teoria tutkimuksessa saa. Vaihtoehtoisia linjauksia ovat teorialähtöinen, teoriasidonnainen ja aineistolähtöinen. Teorialähtöisessä tavassa on usein kyse valmiin teorian testaamisesta, kun taas aineistolähtöisessä mallissa teorioita ei testata. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Oman opinnäytetyömme linjaksi valitsimme teoriasidonnaisuuden. Tässä tavassa analyysi ei suoraan perustu teoriaan, mutta aineistosta tehtyjen löydöksiä pohjalta etsitään teoriasta selityksiä tai vahvistusta tulkintojen tueksi. Teoriasidonnaista lähestymistapaa kutsutaan myös abduktiiviseksi päättelyksi. Suuri aineistolähtöisyys saattaa vaikuttaa sattumanvaraiselta tai intuitiiviselta, mutta siinä tutkijan oma itsekriittisyys on keskeisessä roolissa ja hänen tuleekin arvioida tutkimuksen luotettavuutta siten, että lukija saa tietoa tutkimuksen taustoista ja tutkimusprosessin aikana tehdyistä valinnoista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

4.4 Teemoittelu ja teemakortisto

Teemoittelu tarkoittaa laadullisen aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä erilaisten aihepiirien mukaan (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2015). Aineistosta nostetaan esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Näin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. (Eskola & Suoranta 2008, 174.) Oman tutkimuksemme aineisto pilkottiin teemoittelun perusteiden suuriin, monissa vastauksissa esiintyneisiin teemoihin, jotka olivat uskonto perheiden arjessa, uskontokasvatus ja suomalainen kulttuuri, uskonto ja arvokasvatus, uskontokasvatus ja lapsen ikätaso sekä erilaisiin uskontoihin ja kulttuureihin tutustuminen.

Teemoittelun pohjata aineistosta nostetaan yleensä sitaatteja raporttiin. Sitaatit ovat näytepaloja, jotka havainnollistavat ja todentavat olemassa olevan aineiston lukijalle. Sitaattien valinnassa ja käytössä tulisi kuitenkin olla tarkkana, ja jokaisen sitaatin käytölle pitää olla selkeä tarkoitus. On tärkeää, että valittuja sitaatteja on kommentoitu ja niitä on tulkittu suhteessa teoriaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Teemakortisto on apuväline aineiston käsittelyä ja tulkintoja varten. Aineisto pilkotaan teemakortistoon, jotta aineiston käsittely sujuisi myöhemmin vaivattomammin. Teemakortiston luominen tapahtuu haastattelu kerrallaan. Aineistoa lukiessa sen reunaan merkitään kyseessä olevan teeman numero, jonka jälkeen aineistosta poimitaan kulloistakin teemaa koskevat tekstikohdat. (Eskola & Suoranta 2008, 152-154.) Tässä kohdin aineistomme analyysiä käytimme siis teemakortisto-menetelmää, sekä jäsenteleviä koodimerkintöjä eli indeksointia. Indeksointi toimii muistiinpanoina kohdalle annetusta tulkinnasta, tulkintojen jäsentäjinä (mitä ilmiöitä aineistossa tutkijan mielestä käsitellään), kuvailun apuvälineenä (mistä aineisto puhuu) sekä osoitteina (tarvittaessa voidaan etsiä aineistosta tietyt kohdat). Koodausta voi tehdä esimerkiksi värikynillä, alleviivauksilla ja erilaisilla merkeillä kuten numeroilla ja kirjaimilla. (Silius, 2008.)

4.5 Kvantifioiminen

Tutkimusaineistomme analyysi sisältää myös kvantifiointia. Kvantifioiminen tarkoittaa erilaisten asioiden tai ilmiöiden esiintymisen laskemista ja luokittelemista (Taanila, 2007). Määrä ja laatu voivat molemmat olla mukana niin kvalitatiivisessa kuin kvantitatiivisessakin tutkimuksessa, eikä laadullisen aineiston hyödyntäminen sulje pois määrällisyyttä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kvantifiointi täydentää hyvin laadullista analyysiä, esimerkiksi teemoittelua (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2014).

Kvantifioinnin tulokset voidaan esittää esimerkiksi taulukoina tai erilaisina kuvioina. Kvantifiointi on helppo tapa päästä analysoinnissa eteenpäin, mutta se saattaa jättää aineistosta paljon hyödyntämättä. (Taanila, 2007.) Tämän vuoksi käytimme kvantifiointia vain muun analyysin tukena.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

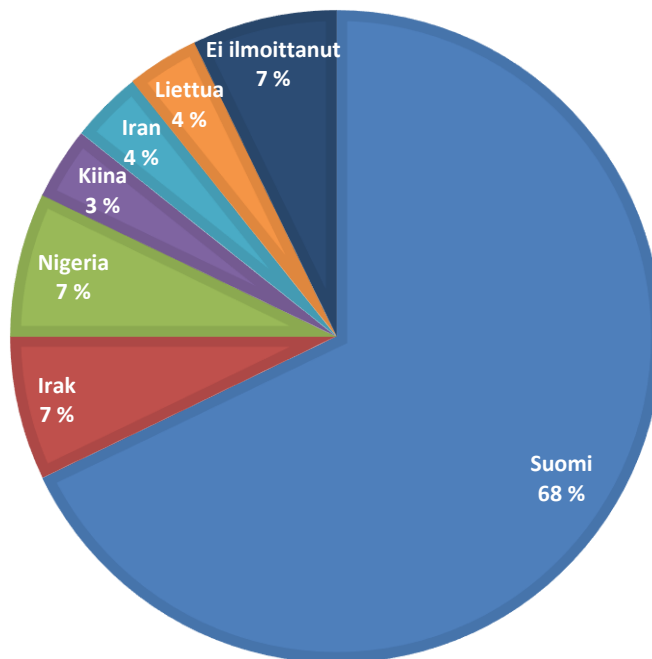
5.1 Aineiston kuvaus ja vastaajajoukon perustiedot

Kyselylomakkeella keräämämme aineisto vastasi odotuksia ja oli laadultaan erittäin hyvää. Jaetuista vastauksista palautui takaisin hieman yli puolet. Aineiston vastaukset olivat suurimmaksi osaksi pitkiä ja monilauseisia. Yhden sanan vastauksia oli koko aineistossa vain kolme. Vastaajista lähes kaikki vastasivat jokaiseen esitettyyn kysymykseen. Tyhjiä vastauksia kysymystä kohden oli yhteensä ainoastaan seitsemän. Täysin tyhjiä lomakkeita ei ollut yhtään. Kolme vastaajaa oli perustellut eri kysymyksiä samalla lauseella merkiten vastaukseen esimerkiksi ”katso vastaus 2” tai ”Sama kuin kysymyksessä 2”.

Tutkimukseemme osallistui 28 henkilöä. Kyselylomakkeita jaettiin kokonaisuudessaan 49 kappaletta. Vastaajia oli yhteensä seitsemästä eri maasta (Kuvio 3, sivu 29). Suomalaisia oli vastaajien joukossa 19, eli 68% kaikista vastaajista. Irakissa syntyneitä oli vastaajista kaksi eli 7%. Myös Nigeriassa syntyneitä oli kaksi (7%). Loput vastaajista olivat Kiinasta, Iranista ja Liettuasta. Seitsemän prosenttia vastaajista eli kaksi vastaajaa ei ilmoittanut syntymäpaikkaansa lainkaan. Kuvassa 1 (sivu 16) on vertailun vuoksi esitettyinä Suomessa asuvat muualla syntyneet henkilöt. Kyselylomakkeesamme kysyttiin vastaajien syntymämaata, sillä se toi parhaiten esille tiedon vastaajan alkuperästä. Esimerkiksi kansallisuutta kysyttäessä toisesta kulttuurista tullut olisi voinut vaikuttaa paperilla kantasuomalaiselta. Kuvassa 1 esitetyistä maista vain kaksi Suomessa yleisesti eniten edustettuina olevaa syntymämaata (Kiina ja Irak) tulivat esiin meidän tutkimuksessamme. Koko Suomen laajuisesti eniten muualla syntyneitä, mutta Suomeen muuttaneita on entisestä Neuvostoliitosta (52 339), Virosta (34 984), Ruotsista (31 601) ja Venäjältä (10 020). Näistä maista mikään ei ollut edustettuna meidän saamissamme vastauslomakkeissa.

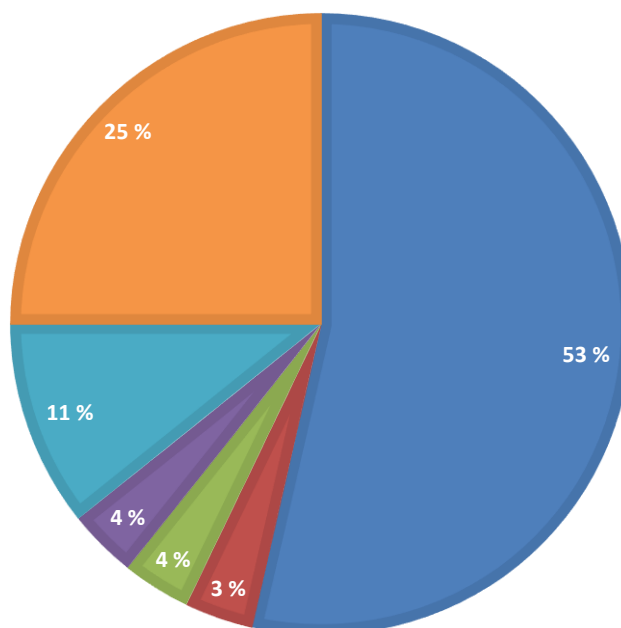
KUVIO 3. VASTAAJIEN KOTIMAA

■ Suomi ■ Irak ■ Nigeria ■ Kiina ■ Iran ■ Liettua ■ Ei ilmoittanut

KUVIO 4. VASTAAJIEN USKONTOKUNTA

■ Evankelis-luterilaiset ■ Katoliset
 ■ Baptistit ■ Jehovan todistajat
 ■ Islam ■ Uskontokuntiin kuulumattomat

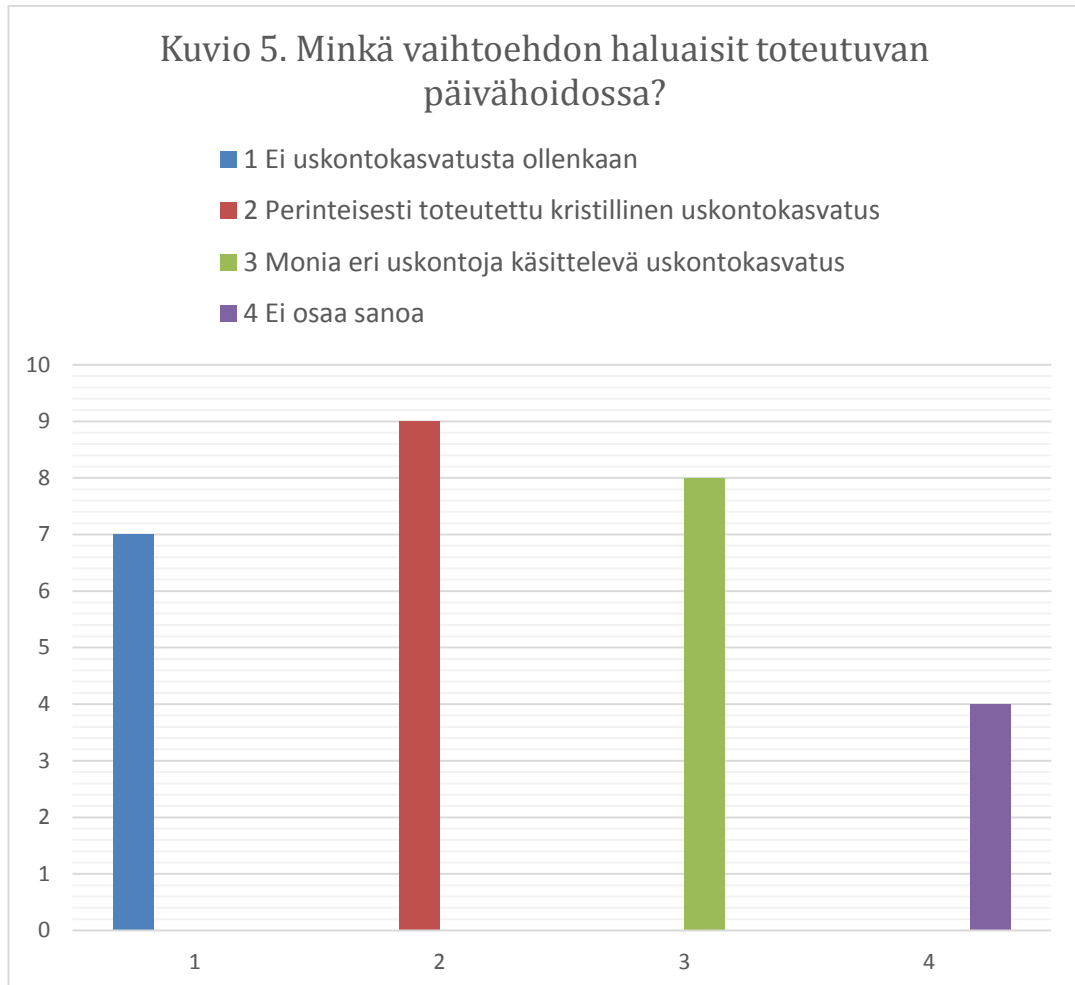

Tutkimusjoukossa oli edustajia kolmesta eri uskontokunnasta (Kuvio 4, sivu 29). Eniten vastauksia tuli kristinuskon edustajilta. Heistä 53% oli evankelis-luterilaisia (15kpl). Katolisia sekä babtisteja oli kumpaakin yksi. Islamin uskoisten vastauksia kertyi kolme kappaletta, eli 11%. Yksi vastaajista oli Jehovan todistaja. Uskontokuntiin kuulumattomia oli vastaajien joukossa neljäsosa, eli seitsemän. Uskontokuntiin kuulumattomista kaikki olivat Suomessa syntyneitä.

Vastaajista kymmenen ilmoitti iäkseen 31-35- vuotta, yhdeksän vastaajista oli 36-40-vuotiaita. 26-30-vuotiaita vastaajajoukossa oli kolme. Kuusi vastaajaa ei ilmoittanut ikäänsä. Ikä ei vastausten perusteella ollut kovinkaan merkittävä tekijä mielipiteiden kannalta, mutta uskontokuntiin kuulumattoista vastaajista vain yksi kuului ikäryhmään 36-40-vuotiaat.

Neljännän kysymyksen (Minkä seuraavista vaihtoehtoista haluaisit toteutuvan lapsesi päiväkodissa?, Kuvio 5, sivu 31) vastaukset jakautuivat seuraavalla tavalla: vastaus kaksi, eli perinteisesti toteutettu kristillinen uskontokasvatus oli vaihtoehtoista suosituin. Sen valitsi yhdeksän vastaajaa. Monia eri uskontoja käsittelevä uskontokasvatus (vaihtoehto 3) sai toiseksi eniten kannatusta. Vaihtoehdon valitsi kahdeksan vastaajaa. Seitsemän vastaajaa koki parhaimmaksi vaihtoedon 1 (ei uskontokasvatusta ollenkaan). Neljä vastaajaa ei valinnut yhtään vaihtoehtoa, tai valitsi vastausvaihtoehtoista useamman.

Vastausvaihtoehdot, joiden väliltä ei osattu valita, olivat "Ei uskontokasvatusta ollenkaan" ja "Uskontokasvatus joka käsittelee monia eri uskontoja". Tämän yhdistelmän oli valinnut kaksi vastaajaa. Yksi vastaaja ei osannut tehdä valintaa perinteisen ja moniuskontoisen kasvatuksen välillä.

Vaihtoehtojen hyvin tasainen kannatus oli yllättävää, eikä vastaajan muilla tiedoilla tuntunut olevan merkitystä sen kannalta, miten viimeiseen kysymykseen vastasi. Oma uskontokunta vaikutti vain vähän valittuun vastausvaihtoehtoon.

Ensimmäisen vaihtoehdon (ei uskontokasvatusta ollenkaan) valitsi useimmin muun kuin kristinuskon edustaja ja toisen vaihtoehdon (perinteisesti toteutettu kristillinen uskontokasvatus) hieman useammin kristitty kuin uskontokuntaan kuulumaton. Perinteistä kristillistä uskontokasvatusta ei toivonut minkään muun uskonnon kuin kristinuskon edustaja. Mielenpitojen hajonta oli samoista taustoista huolimatta selkeää. Eri uskontoja käsittelevää kasvatusta toivoivat yhtäläisesti kaikkiin kirkkokuntiin kuuluvat ja ateistit.

5.2 Uskonto perheiden arjessa

Suomalaisten uskonnollisuutta luonnehtii yhteneväisyys ja myönteinen asenne kirkkoa kohtaan. Silti uskonnollisuus on Suomessa maailman keskiarvoa vähäisempää. Suomalaisten joukossa on hyvin vähän ääripäiden edustajia, ja useimmat suomalaiset sijoittuvat jonnekin vahvasti uskovien ja täysin uskonnottomien väliin. (Ketola 2011, 23.)

Vuonna 2009 tehdyssä kansainvälisessä tutkimuksessa suomalaiset vastaajat määrittelivät omaa uskonnollisuuttaan melko maltillisesti. Suurin osa määritteli olevansa jokseenkin uskonnollinen tai ei uskonnollinen. Hyvin ei-uskonnollisia oli vastaajista 19% kun taas vahvasti uskonnolliseksi itsensä koki vain 8%. Vuoden 2009 tutkimuksessa suomalaisista 20% ilmoitti uskovansa jumalaan, silti reilusti suurempi prosenttiosuus vastaajista ilmoitti käyvänsä uskonnollisissa tilaisuuksissa ainakin joskus. Vain 10% vastasi ettei käy hengellisissä tilaisuuksissa koskaan. (Ketola 2011, 10-19.)

Tutkimuksemme mukaan aiemmassa tutkimuksessa osoitettu suomalaisten vähäinen, mutta kuitenkin olemassa oleva uskonnollisuus näkyy perheiden arjessa hyvin vaihtelevasti. Tutkimuksemme osallistujien elämässä uskonnon kerrottiin näkyvän monin eri tavoin tai vaihtoehtoisesti olevan täysin näkymättä. Suurimmassa osassa suomalaisten vastaajien perheitä uskonto liittyi vain suomalaiseen kulttuuriin kuuluviin juhlapyhiin, kuten joulun ja pääsiäiseen. Joillakin esimerkiksi kuolleiden sukulaisten muistaminen ja haudalla käyminen olivat omaan uskontoon viittaavia asioita. Vähäinen uskonnollisuus perheen arjessa liittyi tutkimuksessamme lähinnä Suomessa syntyneisiin vastajiin, mutta tapauskovaisia oli myös maahan muuttaneiden joukossa. Yleisesti Suomessa vanhemmat ikäluokat ovat selvästi uskonnollisempia ja aktiivisempia uskonnollisessa toiminnassa (Niemelä, K. 2011. 57), mutta ikäryhmien väliset erot eivät tulleet selkeästi näkyviin omassa tutkimuksessamme.

Tutkimuksessamme osalla perheistä uskonnon rooli lasten elämässä oli hyvin merkittävässä asemassa. Uskonnon merkittävä rooli tuntui korostuvan etenkin muissa kuin evankelis-luterilaisten vastauksissa.

”Käymme säännöllisesti Jehovan todistajien kokouksissa”.

”Vain Islam. Koraani, moskeija, rukoukset, ramadan”.

Evankelis-luterilaisista vain kolme vastaajaa kertoi selkeästi jokapäiväisessä arjessa näkyvästä uskonnollisesta toiminnasta:

”Käymme säännöllisesti hengellisissä tilaisuuksissa (yhteisölliset jumalanpalvelukset) ja lapset niiden yhteydessä pyhäkoulussa. Luemme lasten raamattua ja rukoilemme iltarukouksen”

”Uskonto näkyy perheemme elämässä jokapäiväisinä rukouksina (ruoka- ja iltarukoukset ja muutenkin rukoillaan) sekä uskon asioista ja Jeesuksesta puhumisena”.

Tutkimukseen osallistui myös perhe, josta löytyi sekä islaminuskoisia että kristittyjä jäseniä. Heidän kohdallaan uskonnollisia juhlapäiviä vietettiin molempien kulttuurien tapojen mukaisesti.

Uskontokuntiin kuulumattomien arjessa ja tavoissa uskonto ei pääsääntöisesti näkynyt, mutta heistä pieni osa kuitenkin mainitsi viettävänsä uskonnollisia juhia, kuten kristittyjen joulua. Ne joiden elämään uskonto ei vahvasti kuulunut, kertoivat asiasta seuraavasti:

”Ei oikeastaan näy mitenkään. Uskonnosta lähinnä keskustellaan aikuisten kesken liittyen ajankohtaisiin tapahtumiin”.

”Uskonto ei näy paljonkaan, Joulua ja pääsiäistä vietämme.”

Muutama vastaus kertoi, että uskonnot eivät näy perheessä mitenkään, vaikka vietetyillä juhlilla onkin alun perin uskonnollinen perusta.

”Uskonto ei näy elämässämme, joulua ja pääsiäistä vietetään joulupukin ja pääsiäispupun näkökulmasta”.

5.3 Uskontokasvatus ja suomalainen kulttuuri

Tutkimuksemme osallistuneiden vastauksista nousi selkeästi esille neljä pääteemaa. Vastauksissa yksi eniten sivuttuja aiheita oli uskonto

yleissivistävänä osana kasvatusta. Yleissivistyksenä mainittiin useaan otteeseen niin suomalainen tapa- ja juhlakulttuuri kuin historiantuntemuskin. Moni vastaus toi esille samaa sisältöä:

“Osana suomalaisen tapakulttuurin opetusta se (uskontokasvatus) on tärkeää.”

Uskonnon merkitystä tunnustuksellisessa mielessä ei pidetty erityisen tärkeänä ylipäätään, tai erityisen tärkeänä päiväkodin kasvatustyössä. Yleissivistävyyden lisäksi uskontokasvatusta pidettiin hyvänä moraaliin liittyvien aiheiden käsittelyyn liittyen ja suvaitsevaisuuden lisäämiseen kannalta.

Yleissivistys uskontokasvatusta puoltavana perusteluna oli yleinen niin eri kirkkokuntiin kuuluvilla kuin uskonottomillakin vastaajilla. Kirkkokuntiin kuuluvat toivat yleissivistävyyden lisäksi esiin hieman useammin muitakin uskontoon liittyviä positiivisia puolia, kuten turvallisuuden tunteen ja vastausten saamisen vaikeisiin kysymyksiin. Suuri osa ateisteista puolestaan piti yleissivistystä lähestulkoon ainoana perusteluna uskontokasvatukselle. Lisäksi he toivoivat muiden uskontojen näkymistä hieman useammin kuin kirkkokuntiin kuuluvat. Kuitenkin koko aineistossa tuotiin melko vähän esille muiden kulttuurien tuntemusta ja omaa kulttuuria korostettiin ensisijaisena ja tärkeimpänä asiana. Omaa kulttuuria ja uskontoa korostivat myös maahanmuuttajavastaajat, joista kukaan ei maininnut suomalaista kulttuuria tärkeänä opittavana asiana.

Suuri osa Suomessa syntyneistä vastaajista painotti toivetta siitä, että päiväkotiopeettaisi lapsille suomalaista tapakulttuuria. Asia tuli esille riippumatta siitä, kuuluiko vastaaja johonkin uskontokuntaan vai ei. Eräs kirkkoon kuulumaton muotoili vastauksensa seuraavasti:

”Perinteisten kirkkojuhlien näkyminen päiväkodissa on ok, sillä se kuuluu kulttuuriin.”

Oman kulttuurin tuntemusta pidettiin yleisesti tärkeämpänä kuin vieraita uskontoja, vaikka niitäkin toivottiin mukaan maltillisesti. Kuitenkin suomalais-syntyisten vastauksissa toistui useamman kerran ajatus siitä, että lasten tulisi ennen monikulttuurista uskonnonopetusta omaksua oman maansa perinteet ja tavat.

Tutkimuksemme tuloksia tukevat myös vuonna 2008 saadut kansainväliset tutkimustulokset, joiden mukaan Suomessa suhtaudutaan selvästi keskimääräistä negatiivisemmin muiden uskontojen kuin kristinuskon edustajiin, erityisesti muslimeihin. Suomalaisista vain 6% on vastanut suhtautuvansa muslimeihin edes melko myönteisesti. Sen sijaan erittäin kielteisesti suhtautuvia on suomalaisvastaajista ollut 22%. Suomessa suhtaudutaan myös muita pohjoismaita negatiivisemmin ateisteihin. (Ketola, K. 2011, 67-70.) Tutkimuksemme tuloksista päätellen Suomessa syntyneet suhtautuvat melko väliinpitämättömästi paitsi muiden uskontojen edustajiin, myös muiden uskontojen sisältöihin.

5.4 Uskonto ja arvokasvatus

Useimmat suuret maailmanuskonnot opettavat seuraajilleen samankaltaisia eettisiä arvoja. Kirjauskonnot kannattavat epäitsekkästä rakkautta paitsi lähimmäistä, myös vihamiehiä kohtaan (Ketola, K. 2011. 60.) Yleinen näkemys onkin, että etiikka on kiinteässä yhteydessä uskontoon. On jopa esitetty, että uskonto on toiminut läpi aikojen juuri moraalien säilyttäjänä, mitä tulee yksilöön, koko yhteiskuntaan ja sivilisaatioon. (Tammi 2002, 88.)

Uskonnon merkityksen suhteen tutkimuksessamme korostui kulttuuriin kytkeytyvien perinteiden ja juhlapyhien lisäksi vahvasti lasten etiikka sekä moraalikasvatus. Vaikka kyselylomakkeemme ei missään kohdin viitannut etiikkateemoihin, nousivat ne esiin useissa vastauksissa. Kuten yleinen näkemys teorian tiedon valossa antaa ymmärtää, myös vastaajamme kokivat, että uskonnon ja etiikkakasvatuksen välillä on selkeä yhteys. Eräässä vastauksessa asia kiteytettiin näin:

”Päiväkodin uskontokasvatus ei ole mielestäni erityisen tärkeää, mutta uskontoon perustuvat käsitykset oikeasta ja väärästä kuuluvat kasvatustyöhön”.

Jotkut vastauksista sen sijaan nostivat esille, että on vaihtoehtoisia tapoja etiikkateemojen käsittelyyn:

”Moraalista, etiikasta, hyvästä ja pahasta voi kertoa muillakin kuin Raamatun saduilla”.

Eräs vastaajista puolestaan otti huomioon myös lapsen ikätason ja toverisuhteet:

”Uskontojen näkyminen päiväkodin toiminnassa ei ole mielestäni kovin tärkeää, mutta samalla tavoin asioista voi lasten kanssa jutella kuin mistä tahansa muustakin. Eettinen pohdinta ikätaso huomioiden sen sijaan on tärkeää ja tukee lapsen ikätoverisuhteiden sujumista”.

Eettisistä teemoista esiin nousi toimivien toverisuhteiden lisäksi oikean ja väärän tunnistaminen sekä hyvän ja pahan erottaminen, joihin uskontoa tarjottiin sopivaksi kasvatusvälineeksi. Samoin toisten ihmisten kunnioittaminen, erilaisten näkökulmien ymmärtäminen sekä suvaitsevaisuus olivat useasti toistuvia aiheita, jotka tulivat monesti vastauksissa esille. Osa vastaajista koki, että etenkin eri kulttuurien tunnistaminen ja niiden ymmärtäminen olisi avuksi nimenomaan lapsen eettiselle kasvulle, kun taas toiset näkivät asian niin, että perinteiset kristilliset arvot ajavat asiaa parhaalla mahdollisella tavalla. Uskovaisen perheen jäseneksi ilmoittautunut äiti kertoi näin:

”Toivoisin, että kristinusko säilyy päiväkodissa, kouluissa ja yhteiskunnassamme. Kristinuskon tulisi olla myös maahanmuuttajille osa saatavilla olevaa kasvatusta. Kristillinen usko tuo turvaa ja rauhaa elämään, antaa vastauksia lastenkin mieltä askarruttaviin kysymyksiin elämästä ja kuolemasta. Toivoisin, että jokainen lapsi saisi kuulla Jeesuksesta”.

Eräs vastaaja perusteli eri uskontojen näkymisen päiväkodin toiminnassa seuraavasti:

”Eri uskontojen tulisi näkyä päiväkodin toiminnassa, sillä mitä varhaisemmin lapsi oppii tuntemaan eri kulttuureja, sitä suvaitsevampi ja hyväksyvämpi aikuinen hänestä on mahdollista kasvaa”.

Toiset sen sijaan näkivät parhaaksi vaihtoehdon, jonka mukaan uskontokasvatusta ei tarvittaisi päivähoidossa lainkaan:

”Jos lapset ryhmässä ovat eri uskontokunnista, niin on vaikeaa tasapuolisesti käsitellä kaikkia uskontoja. Lapset ehtivät oppia uskontoonliittyviä asioita koulussakin. Parempi olisi opettaa erilaisten ihmisten ja tapojen suvaitsevaisuutta”.

Eräs vastaaja koki, että päiväkotien uskonnottomuus olisi nimenomaan moraalisesti kannattava valinta:

”Eri uskontojen ei pitäisi näkyä päiväkodin toiminnassa, koska eri uskonnot vain erottavat ihmisiä toisistaan ja asettavat heidät eri arvoiseen asemaan”.

Uskonnollisuuden suhdetta moraaliseen arviointikykyyn on tutkittu lukuisissa tutkimuksissa. Uskovien ja ei-uskovien ihmisten välillä on todettu olevan vain harvoin eroja moraalisen perustelukyvyn kehittymisessä. (Helkama 2009, 186.) Tämän väittämän mukaan vanhempien etiikkakasvatuksen näkemyksistä toinen ei siis välttämättä ole toista parempi. Arvojen ja uskonnollisuuden välillä on kuitenkin todettu olevan vahvempi yhteys kuin esimerkiksi arvojen ja persoonallisuuden piirteiden välillä. Uskonto ja arvot liittyvät molemmat tekojen sekä valintojen arvioimiseen. (Helkama 2009, 45.) Vahvan uskonnollisuuden on todettu yhdistyvän perinteisempään moraalikäsitteeseen. Sen sijaan löyhä uskonnollisuus korreloi sallivamman moraalikäsitteen kanssa. Suomalaiset eivät edusta moraalisisissa kysymyksissä, kuten abortti- tai homoseksuaalisuusasioissa, kansainvälistä keskiarvoa. Suomi, kuten muutkin pohjoismaat, kuuluu moraalikäsitteiden osalta vapaamielisimpien maiden joukkoon. (Salomäki 2011, 32-38.)

5.5 Uskontokasvatus ja lapsen ikätaso

Tutkimustuloksissamme oli yksi osa-alue, jossa vastaajan iällä, syntymäpaikalla tai uskontokunnalla ei vaikuttanut olevan suurta merkitystä vastauksen kannalta. Kaikenlaiset vastaajat ottivat esille ajatuksen siitä, minkä ikäisenä uskontokasvatusta tulisi toteuttaa ja minkä ikäinen lapsi voi siitä hyötyä. Niin ikään vastauksissa annettiin mielipiteitä siitä, kenen kuuluu vastata tai ylipäättään antaa uskontoon liittyvää kasvatusta missäkin ikävaiheessa.

Vastauksista noin kolmasosassa oli suoraan tai ainakin pohdiskelemalla ilmaistu näkemys siitä, että uskontoon liittyvät asiat eivät ole tärkeitä vielä päivähoitoikäisille lapsille. Kaikkein vähiten tätä mielipidettä kannattivat vahvasti uskontoa kotona harjoittavat vanhemmat. Vanhemmat olivat huolissaan lasten

eriarvoistumisesta, uskonnon tuputtamisesta ja lapsen oman päätäntävällän kapenemisesta. Eräs vastaaja kiteytti ajatuksensa näin:

”Uskontoihin on tarpeeksi aikaa perehtyä kun lapset ovat kouluiässä.”

Koulun roolia korostettiin muutenkin, ja päivähoidossa olevia kuvattiin usein ”pieniksi” ja uskontoon liittyviä asioita ”aikuisten asioiksi” tai ”hankaliksi kysymyksiksi”. Suurimmaksi osaksi lasten ikään liittyvät kommentit olivat lähinnä pohdiskelevia, eivät uskontokasvatusta sinäänsä tyrmääviä.

Todellisuudessa lapset alkavat hahmottaa eroavaisuuksia hyvin varhain. 2-3 vuotialla lapsella on käsitys erilaisuudesta, ja jo kouluun mennessä lapsen ajattelu toisia kohtaan heijastelee valtaväestön näkemyksiä ja stereotypioita. (Halme & Vataja 2011, 43-44.) Tasa-arvokasvatuksen vuoksi erilaisuudesta ja sen arvostamisesta tulisi siis puhua juuri päiväkotikäisille.

Lapsen uskonnollinen kehitys on kokonaisvaltaista ja siihen vaikuttavat sekä sosioemotionaaliset että kognitiiviset tekijät. Uskonnollisten asioiden äärellä oleminen, niiden nimeäminen ja kokeminen rakentavat pohjaa myöhemmälle uskonnolliselle kehitykselle. Varhaislapsuudessa saadut kokemukset ja aistimukset vaikuttavat aikuisuuteen saakka ja värittävät henkilökohtaista suhtautumista uskonnollisiin asioihin. (Kangasmaa ym. 2008, 43.)

Vaikka tutkimuksessamme suurin osa lapsen ikätasoa pohtivista vastauksista oli neutraaleja, oli muutamassa vastauksessa tuotu selvästi esiin ajatus siitä, että uskontokasvatus kuuluu joko kokonaan vanhempien tai vasta peruskoulun vastuulle. Eräs vastaus totesi:

”Uskontokasvatus ei mielestämme kuulu päiväkodin toimenkuvaan.”

Yllä oleva väite edustaa toisen ääripään ajattelua, mutta samansuuntaisia vastauksia löytyi aineistossamme muutamia. Uskontokasvatus kuitenkin kuuluu yksiselitteisesti päiväkodin toimenkuvaan ainakin jossain muodossa, oli yksittäisen henkilön näkemys asiasta millainen tahansa. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatioalue päivähoidossa löytyy valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta, joten sen täydellinen sivuuttaminen ei ole

mahdollista. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio keskittyy uskonnollisiin, hengellisiin ja henkisiin asioihin sekä ilmiöihin ja sen piiriin kuuluu myös lähiympäristön uskontoihin tutustuinen (Stakes 2005, 29). Vanhemmat ovat pohdinnoissaan silti oikeassa siinä, kuinka uskontokasvatuksen näkyminen/näkymättömyys voi säännösten puitteissakin olla hyvin kirjavaa.

5.6 Erilaisiin uskontoihin ja kulttuureihin tutustuminen

Vieraisiin kulttuureihin ja uskontoihin tutustuminen on tärkeää aloittaa jo varhaislapsuudessa. Eri uskontojen ja kulttuurien tulisi saada näkyvä vapaasti päiväkodin arjessa, sillä varhaiskasvatuksessa saadut positiiviset kokemukset edistävät suvaitsevaisuutta. Esteet eri uskontojen vapaalle rinnakkaiselolle ovat yleensä olemassa vain aikuisten asenteissa. Moniuskontoisuus päiväkodissa voi olla myös suuri voimavara, mikäli se halutaan sellaisena nähdä. (Mattila 2008, 66.)

”Mielestäni pienille lapsille ei tulisi uskonnosta opettaa, saavat sitten vanhempana päättää mitä mieltä ovat. Jos uskontoa kuitenkin opetetaan, tulisi käydä läpi useita eri uskontoja eikä opettaa, että vain yksi tietty uskonto on oikea”.

Eri uskontoihin ja katsomuksiin tutustumisesta on kuitenkin hyvä neuvotella ja sopia yhdessä vanhempien kanssa, jotta vältytään turhalta hämmennykseltä. Samalla tavoin kuin islamilaisen lapsen vanhemmat voivat päättää lapsen osallisuudesta jouluevankeliumin seuraamiseen, voisivat luterilaiset vanhemmat päättää osallistuuko heidän lapsensa vaikkapa Id al-Fitr –juhliin. (Mattila 2008, 66.)

Tutkimuksemme perusteella myös moni vanhempi näkisi erilaisten katsomusten esiin tuomisen positiivisena asiana. Sen kannalla oli niin kristittyjä, islaminuskoisia kuin uskontokuntiin kuulumattomiakin. Uskontokuntaan kuulumaton vanhempi perusteli vastauksensa seuraavasti:

”Tietyt asiat ja tavat ovat tärkeitä tietää, vaikka ei itse uskonnollinen olisikaan. Ihmisen kuuluu ymmärtää muitakin kuin omia tapojaan”

Evangelisluterilaista uskontoa edustava vastaaja oli myös samoilla linjoilla:

”Mielestäni olisi tärkeää opettaa lapsille asioita erilaisista uskonnoista, ja sitä kautta suvaitsevaisuutta erilaisia tapoja ja kulttuureja kohtaan”.

Islaminuskoisten perusteluissa nousi esiin lapsen oikeus sekä uskonnonvapaus.

Koska lapset ovat avoimia, ennakkoluulottomia ja uteliaita, erilaisten uskontojen sekä katsomusten esillä olo päiväkodissa olisi eduksi kaikille. Näin voitaisiin synnyttää luontevasti keskusteluja perheiden erilaisista tavoista ja juhlaperinteistä. Myös Vasun tavoitteissa on mainittu, että jokaisen lapsen tulisi tuntea lähellä olevien uskontojen tapoja ja käytänteitä. (Mattila 2008, 66-67.)

Kyselylomakkeessa antamamme vaihtoehdot lapsen päivähoitossa toteutettavalle uskontokasvatukselle olivat; 1) ei uskontokasvatusta lainkaan, 2) perinteisesti toteutettu kristillinen uskontokasvatus ja 3) uskontokasvatus, joka käsittelee monia eri uskontoja. Vastausvaihtoehto 3 keräsi toiseksi suurimman kannattajakunnan. Yhden vastaajan erolla kärkeen kiilasi perinteisesti toteutettu kristillinen uskontokasvatus eli vaihtoehto numero 2. Uskontokasvatusta, joka käsittelee monia eri uskontoja kannatti siis 28:sta vastaajasta kahdeksan (kts. kuvio 5, sivu 31).

Eräs vastaaja oli monia monia eri uskontoja käsittelevän uskontokasvatuksen kannalla, mutta toivoi kuitenkin samalla painotuksen olevan luterilaisen kirkon oppeihin kallistuvaa, toiset taas toivoivat monipuolisuutta ilman minkään uskonnon etulyöntiasemaa.

”Uskonnot ovat olemassa ja niistä voisi kertoa historiallisesti ja kulttuurisesti. Monta mukavaa ja vähemmän mukavaa satua. Luterilaisuutta voisi painottaa, koska se on niin kovin suomalaista”.

”Päiväkoti-ikäisille lapsille ei ole tarpeellista vielä aloittaa uskontokasvatusta, siitä huolehtii koti, jos tarpeelliseksi kokee. Jos uskontokasvatusta kuitenkin on, tulisi sen kertoa erilaisista uskonnoista, näkemyksistä ja maailmankatsomuksista, mitä ihmisillä eri puolilla maailmaa on. Toki esim. jouluna voi kertoa, miksi sitä kristinuskon mukaan vietetään tms.”

Kaikki eivät kuitenkaan nähneet eri uskontojen esiin tuomista pelkästään hyvänä asiana ja eräs vastaaja kokikin, että eri uskonnot ovat eriarvoistava tekijä.

”Eri uskontojen ei pitäisi näkyä päiväkodin toiminnassa, koska eri uskonnot yleensä vain erottavat lapsia ja ihmisiä toisistaan sekä asettavat ihmiset eriarvoiseen asemaan”. (Kysymys 3. Pitäisikö eri uskontojen näkyä päiväkodin toiminnassa? Miksi/Miksi ei?)

Lapsilla kuitenkin on tapana suhtautua suvaitsevaisesti ja avoimin mielin erilaisuuteen. Monikulttuurisuus ei ole lapselle arvosidonnaista, jollei hän ole arvottamista ehtinyt aikuiselta oppimaan. Lapset ottavat luonnollisesti vastaan eri maista tulevat toverinsa sekä eri uskontokuntia edustavat ystävänsä, ja tutustuvat avoimesti heidän tapoihinsa. (Kangasmaa ym. 2008, 39.)

Monia eri uskontoja painottavaa uskontokasvatusta kannattavien perusteluissa esiin nousi etenkin suvaitsevaisuus ja ymmärtämisen taito. Näiden taitojen harjoittelu onkin tärkeää, jotta lapsen sisäsyntyinen kyky avoimuuteen ja kiinnostuneisuuteen säilyisi.

”Lapselle tulisi kertoa asiallisesti millaisia eri uskomuksia ihmisillä on. Tämä auttaisi ymmärtämään eri tavalla käyttäytyviä ja erilaisia ihmisiä ja lisäksi suvaitsevaisuutta”

”Mitä varhaisemmin lapsi oppii tuntemaan eri kulttuureja, sitä suvaitsevampi ja hyväksyvämpi vanhempi hänestä on mahdollista kasvaa”

”Tärkeintä on, että lapsi ymmärtää mikä on väärän ja oikean ero. Myös kunnioittaminen, oppiminen, kehittyminen ja ymmärtäminen on tärkeää”.

Kysyttäessä onko tarpeellista, että eri uskonnot näkyvät päiväkodin arjessa, nosti kaksi vastaajaa esiin myös avoimuuden teeman.

”Uskontojen näkyminen päiväkodin toiminnassa ei ole mielestäni kovin tärkeää, mutta samalla tavoin niistäkin asioista voi lasten kanssa jutella kuin mistä tahansa muustakin.”

”Avoimuus on tärkeää, koska nyky-yhteiskunnassa on hyödyllistä tuntea ja tietää muidenkin kulttuurien uskonnoista”.

Uskonnollisen kasvatuksen tavoitteena onkin opastaa lapsia nimenomaan avoimeen elämänasenteeseen, joka pyrkii rakentamaan ihmisten ja ryhmien välille siltoja muurien sijaan. Uskontokasvatuksella on hyvin merkittävä rooli, kun pyritään luomaan ymmärrystä eri tavoin uskovien välille. Tätä kautta myös uskontokasvatuksen yhteiskunnallinen merkitys on huomattava. (Komulainen 2008, 33.)

6 YHTEENVETO

Tutkimuksemme lähtökohtana oli tutkimuskysymys ”Mitä vanhemmat toivovat päiväkodin uskontokasvatukselta?”. Saimme kysymykseemme paljon kattavia vastauksia, joiden painotukset vaihtelivat suuresti. Yksiselitteistä linjaa ei vanhempien keskuudessa kuitenkaan ollut, vaan kaikki kolme eri uskontokasvatuksen toteutustapaa keräsivät hyvin tasaisen kannattajakunnan. Tutkimuskysymykseemme ei siis voi vastata yhdellä lauseella.

Kyselyyn vastanneiden taustat olivat hyvin erilaisia ja saimme otokseen mukaan monien eri uskontojen edustajia sekä monesta eri maasta kotoisin olevia henkilöitä. Myös vastaajien ikähaarukka oli melko laaja.

Tutkimuksen vastausprosentti oli 57%, eli 49:stä jaetusta kyselylomakkeesta palautui 28 kappaletta. Vastausprosentti oli melko hyvä ja vastasi odotuksia. Laadullisessa tutkimuksessa vastausten lukumääräkin tärkeämpää on kuitenkin vastausten laadukkuus. Tutkittavien monilauseiset ja laajasti perustellut vastaukset antoivat paljon materiaalia aineiston analyysivaiheeseen ja rikastuttivat näin ollen tulosten analysointia ja itse tuloksia.

Teemoittelun tuloksena aineistosta nousi esiin neljä keskeistä aihealuetta. Nämä aihealueet olivat yleissivistys, moraalit, lapsen ikätaso ja kulttuurien tuntemus.

7 POHDINTA JA ARVIOINTI

7.1 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Tutkimuksen uskottavuuden pohja on hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen. Tutkimustieteellinen neuvottelukunta on julkaissut vuonna 2002 ohjeet siitä, mitä hyvä tieteellinen käytäntö on. Näiden ohjeiden tarkoituksena on ehkäistä tieteellistä epärehellisyyttä kaikissa organisaatioissa, esimerkiksi ammattikorkeakouluissa. Tutkimustieteellisen neuvottelukunnan ohjeissa tärkeimpiä tutkijan arvoina pidetään työskentelyä rehellisyyden, huolellisuuden ja tarkkuuden periaattein. Ohjeissa on korostettu myös yksityiskohtaista suunnittelua, toteutusta ja raportointia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tutkimuksen pätevyyttä kuvaavana käsitteenä käytetään sanaa validiteetti. Validiteetti mittaa tulosten tarkkuutta, sekä johtopäätösten suhdetta todellisuuteen. Validiteettia kuvatessa tulisi ilmetä tutkimuksen lopputuloksiin vaikuttavat mittausvirheet, jotka voivat johtua esimerkiksi mittarista tai tutkijasta itsestään.

Validiteetti voidaan jakaa kahteen alalajiin, joista ensimmäinen on sisältövaliditeetti. Sisältövaliditeetti tarkoittaa pohdintaa mittarin tai valitun tutkimusmenetelmän mittauskyvystä ja siitä, kuinka mittariin on laadittu kysymykset (sanamuodot, kysymysmuodot & esitestaus). Sisältövaliditeetin kohdalla mitataan myös sitä, kuinka kattavia kysymykset ovat olleet suhteessa tutkimuskysymykseen. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2015.)

Tutkimuksessamme käytettiin mittarina kyselylomaketta (liite 1), jossa oli avoimia kysymyksiä sekä yksi monivalintakysymys. Valittu kysymysmäärä ja kysymysten asettelu osoittautuivat toimiviksi. Tästä kertoo se, että kyselylomakkeemme ei itsessään sisältänyt vastauksissa useasti esiin nousseita pääteemoja. Kysymykset antoivat myös vastauksia tutkimuskysymykseen. Vaikka yksinkertaistettuja vastauksia ei aineiston

pohjalta voi antaa, on kyselylomakkeemme silti toiminut hyvin nimenomaan mielipiteiden ja arvomaailmojen kartoittamisessa.

Toinen validiteetin lajeista on rakennevaliditeetti. Rakennevaliditeetti kattaa pohdinnassa sen, kuinka laajasti tutkimuksessa käytetty mittari mittaa kyseessä olevaa aihealuetta ja mitä mittarilla todella mitataan. On myös asiaankuuluvaa tarkastella mittarin käsitteellisiä yhteyksiä teoriaan, käsitteiden hierarkisuutta (pääkäsite-alakäsite) sekä sitä kuinka teoreettinen tausta on muodostettu. Teoreettista taustaa arvioitaessa on otettava huomioon näkökulma, kytetty kirjallisuus ja käsitevalinnat. Rakennevaliditeetti on tärkein validiteetin osa-alue, jonka pohjalta tutkimusta arvioidaan. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2015.)

Rakennevaliditeetin osalta tutkimusmittarimme toimi niin ikään erinomaisesti. Mittari mittasi haluttua asiaa eli vanhempien mielipiteitä. Tulosten laajuus oli vastaajien määrään nähden sopiva, eli kyselylomake mittasi haluttua asiaa tarkoituksenmukaisesti.

Kyselylomakkeiden yleisenä ongelmana voidaan nähdä se, että emme voi olla varmoja, kuinka huolellisesti vastajat ovat tutkimukseen paneutuneet. Kuitenkin laajat vastaukset viittaavat kiinnostuneisuuteen ja aitoihin mielipiteisiin aihetta kohtaan.

Tutkimuksemme näkökulma oli aineistopohjainen, eli teoriaa on käytetty työssämme tukemaan omassa tutkimuksessamme löytyneitä havaintoja. Käyttämämme kirjallisuus oli monipuolista ja käytimme lähdemateriaaleja tarkoituksenmukaisesti. Teoriamme lähteinä hyödynsimme lakeja, muita tutkimuksia aihepiirin ympäriltä, valtakunnallisia varhaiskasvatuslinjauksia ja kirjallisuutta niin suomen kuin englanninkin kielellä. Jokaisella käyttämällämme lähteellä on oma tarkoituksensa tutkimusraportissamme.

7.2 Tutkimustulosten merkitys ja pohdinta

Tutkimuksemme käsittelee yhteiskunnallisesti merkittävää ja ajankohtaista aihepiiriä. Tutkimuksemme aineisto on kerätty vain kolmesta päiväkodista,

mutta sen tulokset antavat ajattelemisen aihetta ja suuntaviivoja myös muille päiväkodeille tai varhaiskasvatuksen alalla työskenteleville. On huomattavaa, että lähes kaksi kolmasosaa tutkimuksemme vastaajista hylkäisi nykyisen kristinuskoon pohjautuvan uskontokasvatuksen linjan, joka kuitenkin on yhä käytössä suuressa osassa päiväkoteja. Myös valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman eettis-katsomuksellinen orientaatio pohjautuu kristilliseen näkökulmaan.

Tutkimuksemme suurimpana hyötynä voidaan nähdä se, että tulokset herättävät lukijan pohtimaan uskontokasvatusta, sen nykytilaa, murrosta ja myös omia mielipiteitä sekä arvojaan asian suhteen. Toivomme, että tutkimus uskontokasvatuksen saralla lisääntyy tulevaisuudessa ja monikulttuuristuva varhaiskasvatuksen kenttä saa lisää keinoja uskontokasvatuksen toteuttamiseen.

Muiden hyötyjen lisäksi opinnäytetyömme on antanut meille itsellemme arvokasta tietoa ja näkökulmia lastentarhanopettajan työhön. Opinnäytetyön tekeminen on lisännyt sosionomin koulutukseen liittyvää yhteiskunnallista sekä monikulttuurista osaamista. Tulevaisuudessa aiomme hyödyntää tutkimuksemme tuloksia päiväkotiryhmän toiminnan suunnittelussa ja viedä saamaamme tietoa yleisesti työkentälle.

LÄHTEET

- Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 3.13.2014
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html &
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html
- Bennett J. & Bennett M. 2004. Developing intercultural sensitivity: An integrative approach to global and domestic diversity. Teoksessa D. Landis, J. M. Bennett & M. Bennett (toim.), Handbook of intercultural training. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Eerola-Pennanen, P. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L., 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8., uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Finlex 2003. Lainsäädäntö. Ajantasainen lainsäädäntö. Vuosi 2003. 6.6.2003/453. Viitattu 29.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030453>
- Finlex 2004. Lainsäädäntö. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 16.12.2014
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/2004/20040021>
- Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.
- Halme, L. 2008. Suomalaisen arvopohjan juuret. Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma, P. Lapsenkaltainen. Helsinki. Lasten Keskus Oy.
- Hiltunen, A. 2008. Lapsen tapa elää todeksi uskonnolliset, hengelliset ja henkiset asiat ja ilmiöt. Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma P. Lapsenkaltainen. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi
- Holm, N. Kehityspsykologisia näkemyksiä uskontokasvatukseen. Teoksessa Hilska, P., Kallioniemi, A. & Luodeslampi, J. 2005. Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Kajaanin Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyöpakki. Tukimateriaali. Luotettavuus. Viitattu 30.3.2015
<http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Luotettavuus>
- Kallioniemi, A. & Luodeslampi J. 2005. Uskonnonopetus uudella vuosituohannella. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Kallioniemi, A. 2000. Helsingiläisten lastentarhanopettajien käsityksiä päiväkodin uskonnollisesta kasvatuksesta ja sen toteuttamisesta. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 220. Helsinki: Hakapaino.
- Kallioniemi, A. 2008. Uskontokasvatus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma, P. Lapsenkaltainen. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Kangasmaa, T; Petäjä, H. & Vuorelma, P. 2008. Lapsenkaltainen. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Ketola, K. 2011. Suomalaisten uskonnollinen suvaitsevaisuus. Teoksessa Ketola, K., Niemelä, K. & Palmu, H. & Salomäki, S. Uskonto suomalaisten elämässä. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

- Ketola, K. 2011. Suomalaisten uskonnollisuus. Teoksessa Ketola, K., Niemelä, K. & Palmu, H. & Salomäki, S. Uskonto suomalaisten elämässä. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Komulainen, J. 2008. Miksi tarvitsemme uskontokasvatusta? Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma P. Lapsenkaltainen. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Kuusisto, A. & Lamminmäki-Vartia, S. Katsomusten kohtaaminen päiväkodissa - kohti uskontosensitiivistä kasvatusotetta. Teoksessa Ubani, M., Kallioniemi, A. & Luodeslampi, J. 2010. Kokonaisvaltainen kasvatusta, lapsi ja uskonto. Helsinki: Lasten Keskus Oy
- Laadullisen aineiston analyysi. Taanila, Anja. 2007. Oulun yliopisto. Viitattu 22.11.2014 http://kelo oulu.fi/jatkokoulutus/AT_Laadullisen_aineiston_analyysi_170407.pdf
- Maahanmuuttovirasto 2015. Sanasto. Viitattu 3.4.2015. <http://www.migri.fi/medialle/sanasto>
- Mattila, S. 2008. Uskontokasvatuksen orientaatio. Teoksessa Kangasmaa, T., Petäjä, H. & Vuorelma P. Lapsenkaltainen. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Metsämuuronen, J., 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Niemelä, K. 2011. Heikkeneekö uskonnollisuus ikäryhmissä? Teoksessa Ketola, K., Niemelä, K. & Palmu, H. & Salomäki, S. Uskonto suomalaisten elämässä. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- OECD International Migration 2013. Viitattu 20.2.2015 http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2013_migr_outlook-2013-en#page1
- Paavola, H., Talib, M. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pellikka, I., Voiko uskontokasvatus kasvattaa?. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L., 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy.
- Puolimatka, T. Monikulttuurinen kasvatusta, arvot ja tiedollinen eksklusivismi. Teoksessa Hilska, P., Kallioniemi, A. & Luodeslampi, J. 2005. Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A.. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.3.2015. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- Salomäki, H. 2011. Uskonto ja suomalaisten moraalikäsitteet. Teoksessa Ketola, K., Niemelä, K. & Palmu, H. & Salomäki, S. Uskonto suomalaisten elämässä. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 3.12.2014. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>
- Tammi, M. 2002. Lasten ja nuorten uskonnollinen maailma. 2. painos. Helsinki: Lasten Keskus Oy.
- Teemoittelu ja tyypittely. Silius, Kirsi. 2008. Tampereen teknillinen yliopisto. Viitattu 22.11.2014 http://matriisi.ee.tut.fi/hmopetus/hmjatko-opintosemma/2008/Silius_teemoittelu-tyypittely_141108.pdf

Virtuaaliammattikorkeakoulu. Laadullinen tutkimus. Analyysimenetelmiä. Kvantifioiminen. Viitattu 22.11.2014
<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/030906/1144934265902/1144934482934/1144934753242/1146054330923.html>

Väestöliitto 2015c. Maahanmuuttajaperheet. Viitattu 16.3.2015.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajaperheet/

Väestöliitto. 2015a. Maahanmuuttajien määrä. Viitattu 15.3.2015.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/

Väestöliitto. 2015b. Maahanmuuton perusteet. Viitattu 16.3.2015.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuton-perusteet/

Kysely lasten vanhemmille

Oma uskontokunta: _____ En kuulu mihinkään uskontokuntaan

Syntymäpaikka: _____

Ikä: _____

1. Onko päiväkodin uskontokasvatus mielestäsi tärkeää? Miksi/Miksi ei?

2. Kuinka uskonto näkyy perheenne elämässä?

3. Pitäisikö eri uskontojen näkyä päiväkodin toiminnassa? Miksi/Miksi ei?

4. Minkä seuraavista vaihtoehdoista haluaisit toteutuvan lapsesi päiväkodissa? Ympyröi vastauksesi.

1. Ei uskontokasvatusta ollenkaan
2. Perinteisesti toteutettu kristillinen uskontokasvatus
3. Uskontokasvatus, joka käsittelee monia eri uskontoja

Perustele valintasi omin sanoin:

Kiitos ajastanne! 😊

Kyselyn saatekirje

Hei lasten vanhemmat!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Turun ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötutkimusta, jonka aiheena on monikulttuurisuus päiväkodin uskontokasvatuksessa.

Monikulttuuristuvassa maassamme keskustellaan joka vuosi siitä, kuinka uskontokasvatusta tulisi toteuttaa kouluissa ja päivähoidossa. Tutkimuksessamme selvitämme huoltajien näkökulmia aiheeseen liittyen. Tahdomme myös antaa teille, hyvät vanhemmat, mahdollisuuden päästä vaikuttamaan tärkeään yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Vastauksianne odotellen, *Salla Jokinen & Neea Suominen*

